

”Kauhia kakku!”
Oppilaskunnan hyviä käytäntöjä

”Kauhia kakku!”

Oppilaskunnan hyviä käytäntöjä

Toimitus

Tiina Karhuvirta

Haastattelujen teko

Emilia Valkonen

Kommentoija

Sinikka Mäntysalo-Lamppu

Graafinen suunnittelu & taitto

Annexus Oy, Marsa Pihlaja

ISBN (nid.) 978-952-5853-23-0

ISBN (pdf) 978-952-5853-24-7

Painopaikka ja -vuosi

Vammalan kirjapaino, 2011

”Kauhia kakku!”

Oppilaskunnan hyviä käytäntöjä

Sisältö

- 7... Esipuhe
- 8... Lapsen osallisuus koulu yhteisössä perustuu lakiin ja asetuksiin
- 10... Kunta-caset
 - 11... Kouvola
 - 12... Varkaus
 - 13... Rauma
 - 14... Vantaa
 - 16... Kuopio
 - 18... Lahti
 - 22... Tampere
 - 25... Nokia
 - 26... Iisalmen Pikku-Iivarit
 - 27... Raahel
 - 28... Kotka
 - 29... Rauhala
 - 30... Oulu
 - 31... Paltamon Lapanen
 - 32... Kempeleen Pikku-Parlamentti
- 34... Liitteet

Osallisuus rakentuu jatkumona

”No osallisuus on sitä, että saa olla osallisena jossakin tai osa jotakin. Vaikuttaminen taas sitä, että voi muuttaa haluamaansa asiaa. Tai ainakin vaikuttaa sen kulkuun :D”

Senni Äkkinen 11 v.

Kokoamme lasten osallisuuden tukemisen työkaluja!
Jaamme menetelmät ja käytänteet hyvinvoivista kouluista ja kunnista
inspiraatioksi, ideaksi, tueksi, iloksi ja käytännöksi
kaikille lasten kanssa kouluissa ja kunnassa toimiville!

Esipuhe

"Kartoituksen tarkoituksena on ollut ennen kaikkea hyvien mallien ja kokemusten taltiointi arjen haasteita unohtamatta."

"Kauhia kakku!" saattaa joku opettaja mieltä havaitessaan lupautuneensa oppilaskunnan ohjaavaksi opettajaksi. Ohjauvan opettajan tueksi on vielä melko vähän materiaalia. Tämän julkaisun tavoitteena onkin raottaa joidenkin koulujen tapaa toimia oppilaskunnan kanssa ja oppilaskunnan ja kunnan lasten ja nuorten vaikuttajaryhmien välistä toimintaa.

"Kauhia kakku!" – oppilaskunnan hyviä käytäntöjä -julkaisu perustuu *Oppilaiden osallisuuden tukeminen koulu yhteisössä ja kunnassa eli Jatkuohankkeen* esiselvitykseen. Hankkeen tavoitteena on ollut kartoittaa menetelmiä, joilla lasten ja nuorten osallisuus arkipäiväistyy, tukea ja parantaa opettajien mahdollisuuksia tukea oppilaskunnan toimintaa, kytkeä oppilaskuntia kuntien kuulemisjärjestelmiin ja kartoittaa ja kehittää toiminnallisia menetelmiä tukea lapsia ja nuoria yhteiskunnallisina toimijoina.

Julkaisun aineisto on koottu syksyllä 2010 henkilökohtaisilla opetus- ja nuorisotoimen henkilöstön teemahaastatteluilla. Useimmissa kunnissa kysymyksiin ovat vastanneet molempien toimialojen edustajat.

Oppilaskuntatyön ja lasten ja nuorten vaikuttamismahdollisuuksien kartoituksessa lähestyttiin kuntia, joissa tiedettiin olevan vakiintuneita toimintamalleja. Kartoituksen tarkoituksena on ollut ennen kaikkea hyvien mallien ja kokemusten taltiointi arjen haasteita unohtamatta. Julkaisussa tuodaan esille hyvien käytäntöjen rinnalla myös konkreettisia hidasteita totuudenmukaisesti.

Osallisuus ja vaikuttaminen on nostettu yhdeksi perusopetuksen laatuksiteriksi, joten opetuksen järjestäjän ja koulun on luotava oppilaille mahdollisuuksia osallistua heitä itseään koskevien asioiden käsittelyyn. Lapsiasiavaltuutetun tekemän selvityksen mukaan lapset yleisesti ottaen halusivat vaikuttaa enemmän ja erityisesti oppituntien ulkopuoliseen toimintaan kuten välitunteihin ja ruokailuihin. Lapset nostavat esille myös halukkuutensa vaikuttaa kouluympäristöön – niin koulupihoihin kuin koulurakennuksiin yleensäkin. Oppilaat halusivat myös vaikuttaa koulun yleiseen ilmapiiriin toimimalla yhdessä entistä enemmän ja myös yli ryhmärajojen. Oppilaiden toiveissa oli myös vaikuttamisen kiusaamisen ehkäisyyn.

Julkaisun nimi "Kauhia kakku!" -oppilaskuntatoiminnan hyviä käytäntöjä on peräisin Varkauden osallisuuskordinaattori *Anneli Heikkiseltä*.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittaman hankkeen Oppilaiden osallisuuden tukeminen koulu yhteisössä ja kunnassa toteuttajatahoina ovat toimineet *Kerhokeskus – koulutyön tuki ry ja Suomen Lasten Parlamentin Säätiö*.

Helsingissä 4. lokakuuta, 2011

Tiina Karhuvirta

Sinikka Mäntysalo-Lamppu

Lapsen osallisuus kouluyhteisössä perustuu lakiin ja asetuksiin

”Oppilaskunnan tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista oppilaita koskevilla asioilla.”

Perusopetuslaissa (628/1998) säädetään, että koululla voi olla sen oppilaisista koostuva oppilaskunta. Oppilaskunnan tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista oppilaita koskevilla asioilla. Vaikka koulussa ei olisi oppilaskuntaa, on oppilaille varattava mahdollisuus ilmaista mielipiteensä koulunsa tai muun toimintayksikkönsä toimintaan liittyvistä, oppilaita yhteisesti koskevista asioista. Sivistusvaliokunnan kannanotto (SiVM 20/2006) toteaa lisäksi koulun tehtävänä olevan kasvattaa aktiivisen kansalaisen valmiuksia kuten kyky ja uskallus ilmaista itseään (myös eri välinein), pohtia toiminnan tarkoitusta ja ottaa osaa julkiseen keskusteluun, neuvotella rakentavasti ja etsiä yhdessä hyväksyttäviä ratkaisuja, selvittää ristiriidat ilman väkivaltaa ja hyväksyä erilaisuutta. Sivistusvaliokunta toteaa kannanotossaan oppilaskuntatoiminnan voivan osaltaan edistää kaikkia näitä valmiuksia.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (Opetushallitus 2004) määrittelevät perusopetuksen arvopohjan, joihin kuuluvat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetuksen tehtävänä on myös sellaisten tietojen ja taitojen kehittäminen oppilaisissa, joiden avulla nämä voivat osallistuvana kansalaisena kehittää demokraattista yhteiskuntaa. (Opetushallitus 2004, 14)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritellään myös *koulun toimintakulttuuria*, jonka ajatellaan vaikuttavan merkittävästi koulun kasvatukseen ja opetukseen ja myös oppimiseen. Toimintakulttuuri, siis koulun kaikki käytännöt, on rakennettava tukemaan kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Koska toimintakulttuuriin katsotaan kuuluvan kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt ja toiminta- ja käyttäytymismallit (Opetushallitus 2004, 19), on oppilaskuntatoiminta nähtävä yhtenä toimintamallina, jonka konkretisoi oppilaille esimerkiksi sitä, kuinka oppilaat voivat kehittää omaa lähiympäristöään demokraattisesti. Oppilaskunnan tehtävänä kouluyhteisössä on myös kehittää koulun toimintakulttuuriin kuuluvaa oppituntien ulkopuolista koulun toimintaa (juhlat, teemapäivät, tapahtumat (Opetushallitus 2004, 19)). Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä niin koulun sisällä kuin kotien ja muun yhteiskunnan kanssa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitaan myös *oppilaiden mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin luomiseen ja sen kehittämiseen* (Opetushallitus 2004, 19). Perusopetuksen opetussuunnitelman aihekokonaisuus *Osallistuva oppilas ja yrittäjyys* painottaa oppilaiden *oikeutta osallistua ja vaikuttaa koulussa ja lähiyhteisössä*.

Osallisuus ja vaikuttaminen on nostettu yhdeksi perusopetuksen laatukriteeriksi. Tämä tarkoittaa sitä, että opetuksen järjestäjän ja koulun on luotava oppilaille mahdollisuuksia osallistua heitä itseään koskevien asioiden käsittelyyn.

”Opetuksen järjestäjän ja koulun on luotava oppilaille mahdollisuuksia osallistua heitä itseään koskevien asioiden käsittelyyn.”

Oppilaskuntatoiminnan järjestämiseksi kunnassa on huolehdittava toiminnan ohjaukseen tarvittavista resursseista. Kunnalla on myös vastuu nivoa toiminta kuntakohtaiseen lasten ja nuorten toimintaan ts. kunnallisiin lasten ja nuorten vaikuttajaryhmien toimintaan. (Opetusministeriö 2010,48-49)

Oppilaskuntatoiminnan tulee olla tavoitteellista, joka edellyttää rehtorin, opettajien, oppilaiden ja huoltajien yhteistä päätöstä toiminnan toteuttamisesta ja edistämisestä. Toiminnalle sovitaan yhteiset tavoitteet, joita tarkennetaan koulun vuosittaisessa suunnitelmassa. Oppilaskuntatoiminta on tavoitteellista, suunnitelmallista ja vaikuttavaa. (Opetusministeriö 2010,48-49)

Lähteet:

Opetushallitus (2004): Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.

Opetusministeriö (2010): Perusopetuksen laatuksikriteerit. Opetusministeriön julkaisuja 2010:6.

"Oppilaskuntatoiminta on tavoitteellista, suunnitelmallista ja vaikuttavaa."

Muistilista

Muistilista oppilaskuntatoiminnan suunnitelmallisuuden lisäämiseksi

- rehtorin ja kaikkien koulun aikuisten sitoutuminen ja tuki oppilaskuntatoiminnalle
- oppilaskunnan ohjaavien opettajien työ näkyväksi ja arvostetuksi
- ohjaaville opettajille työpari ja yhdenmukainen työtä arvostava korvaus
- oppilaskunnan jäsenille tila, aika ja koko kouluyhteisön tuki
- oppilaskunnan ja koulun vanhempainyhdistyksen yhteistyö
- toimintasuunnitelman laadinta ja siitä tiedottaminen kouluyhteisölle ja kodeille
- tiedottamiseen sitoutuminen, vuorovaikutuksellinen viestintä luokassa, koulun sisällä, koteihin sekä koulun ja kunnan toimijoiden välillä
- oppilaskunnan hallitukseen innostava, yhteisöllinen hakuprosessi
- oppilaskunnan asioille tila ja aika luokissa ja oppitunneilla
- oppilaskunnan hankkeet ja toiminta on koko koulun yhteinen asia
- muistuttelu säännöllisesti, ilmoitustaulu tai koko seinä oppilaskunnan toiminnan esittelylle, oppilaskunnan omat www-sivut
- oppilaskunnan hallituksen jalkautuminen koko kouluyhteisön keskuuteen
- oppilaskunnan hallituksen jäsenten välituntipäivystys säännöllisesti
- rehtorin aamukahvit oppilaskunnan kanssa
- oppilaskuntatoiminta näkyväksi kodeille
- oppilaskunnan hallituksen ja koulun vanhempainyhdistyksen yhteistyö
- nuorisotoimen tieto ja taito mukaan esimerkiksi oppilaskunnan jäsenten kouluttamisessa
- koko kaupungintasoinen tiedottaminen
- toimivat yhteydet lasten ja nuorten vaikuttamisrakenteisiin

KUNTA-CASET

KOUVOLA VARKAUS RAUMA VANTAA KUOPIO
LAHTI TAMPERE NOKIA IISALMEN PIKKU-IIVARIT
RAAHE KOTKA RANUA OULU PALTAMON LAPANEN
KEMPELEEN PIKKU-PARLAMENTTI

KOUVOLA

Koulussa oli jo aiemmin koulutettu oppilaista vertaissovittelemisiä, joten oppilaat olivat valmiiksi yhteistoiminnallisesti suuntautuneita. Oppilaskuntatoiminnan käynnistäminen oli siis helppoa. Oppilaskuntatoiminnan rakenteena on Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu -hankkeen malli. Toiminta on vahvasti oppilaiden käsissä, sillä edellisten vuosien aikana tehty pohjatyö on alkanut tuottaa tulosta.

Oppilaskunnalla on *kirjalliset säännöt*, joissa määritellään mm. hallituksen päätösvaltaisuus sekä kokouksiin osallistuvien puhe- ja läsnäolo-oikeudet.

Oppilaskunnan *hallitus valitaan vaaleilla*. Hallituksen toimikausi on kaksi vuotta, mutta halutessaan oppilas saa erota hallituksesta. Oppilaskunnan hallituksen toimikausi alkaa tammi-kuussa ja päättyy joulukuussa. Hallitukseen valitaan kaksi edustajaa kultakin luokka-asteelta. Ehdokkaaksi saavat asettua kaikki oppilaat. Sääntöihin on myös kirjattu, että hallitus voi tarvittaessa erottaa jäsenen. Aiemmin hallituksessa oli myös esikoulun edustajia, mutta lasten kanssa tehdyllä päätöksellä heidät on jätetty hallituksen kokousten ulkopuolelle.

Oppilaat tekevät hallituksen kokousten esityslistat itse. Hallituksen *kokoukset pidetään ennalta sovitun aikataulun mukaan*, yhden oppitunnin verran, noin kerran kuussa. Tarvittaessa välillä voi olla lyhyempiä välituntikokouksia. Kerran vuodessa on oppilaskunnan yleinen kokous, johon osallistuu koko koulu. Säännöissä on määritelty myös 'luokan kokous', joka on tarkoitus pitää aina hallituksen kokouksen jälkeen, jotta kokouksessa päätetyt asiat kulkisivat suoraan kaikille oppilaille.

Oppilaskunnan toiminnan näkyvä osa on välituntijumpan järjestäminen. Jumppaa ovat kiitelleet niin oppilaat kuin rehtorikin.

Oppilaskunnan alkutaival oli kuin "joulupukin toivepaja". Ohjaavat opettajat ovat tehneet työtä näyttääkseen, ettei oppilaskuntatoiminta ole pelkkää toiveiden esittämistä, vaan haluttujen asioiden eteen on myös nähtävä vaivaa, eivätkä asiat tapahdu vain toivomalla.

Eniten toimintaa vaikeuttaa tai hidastaa se, ettei oppilaskunnan käytössä ole rahaa. On siis keksittävä yhteistä mukavaa tekemistä, johon ei kulu rahaa ollenkaan. *Toiminnan järjestämiseen on otettu mukaan hallituksen ulkopuolisia oppilaita*, jotta toiminta olisi mahdollisimman näkyvää.

Oppilaskunta on teettänyt *kaikille koulun oppilaille kyselyn*, jossa selvitettiin oppilaiden käsityksiä hyvistä juhlista. Kyselyn vastaukset annetaan myös koulun johtokunnalle. Oppilaat ovat tehneet kyselyn myös koulun viihtyisyydestä. Siitä saadut vastaukset kasattiin fläpeille ja asetettiin seinälle kaikkien nähtäväksi.

Rehtori seisoo vahvasti oppilaskuntatoiminnan takana. Ohjaava opettaja on tärkeässä tiedonvälitysroolissa ja *oppilaskuntatoiminnasta keskustellaan paljon opettajien palaverissa*. Ohjaava opettaja jakaa tehtäviä muille opettajille ja velvoittaa muita mukaan toimintaan.

Suurimpana esteenä nämä ohjaavat opettajat kokivat kunnallisen byrokratian. Oppilailta on tullut palautetta siitä, että aloitetut asiat eivät olekaan edenneet mihinkään. Opettajille vaikeinta on katsoa sivusta ja antaa oppilaiden itse tehdä epäonnistumisen uhallakin.

"Oppilaskunta-toiminta ei ole pelkkää toiveiden esittämistä, vaan haluttujen asioiden eteen on myös nähtävä vaivaa, eivätkä asiat tapahdu vain toivomalla."

VARKAUS

”Vaaleissa jokaiselta luokalta vaihdetaan vain yksi jäsen, joten edellisenä vuonna valittu jatkaa paikallaan.”

Oppilaskunnan hallituksen jäsenet valitaan vaaleilla, jokaiselta luokalta valitaan kaksi edustajaa. *Vaalit järjestetään joulukuussa ja uusi hallitus aloittaa tammikuussa.* Vaaleissa jokaiselta luokalta vaihdetaan vain yksi jäsen, joten edellisenä vuonna valittu jatkaa paikallaan. Näin ollen moni oppilas ehtii toimia hallituksessa alakoulun aikana. Koulun sisällä sen sijaan on eri käytäntöjä siinä, miten ehdokkaat nimetään: joissain luokissa oppilaat saavat äänestää kaikista oppilaista suosikkinsa hallitukseen, toisissa luokissa jäsenet valitaan vain halukkaiden joukosta. Vapaaehtoisuus on toiminnan kannalta tärkeää.

Hallituksen *kokouksia on noin kerran kuussa* välituntien aikana tarpeen mukaan. Kokouksissa noudatetaan kokouskäytäntöä puheenvuoropyyntöineen ja esityslistoineen. Puheenjohtajisto on saanut puolen päivän kunnan nuorisotoimen järjestämän *koulutuksen kokouskäytännöistä.* Ohjaava opettaja tukee hallituksen puheenjohtajaa tapaamalla hänet pikaisesti ennen hallituksen kokousta, jotta puheenjohtaja voi viedä kokouksen läpi omatoimisesti. Rehtori osallistuu hallituskauden viimeiseen kokoukseen. Tämän lisäksi tapana on ollut, että opettajat kyselevät hallitukselta ideoita johonkin tiettyyn tapahtumaan.

Hallituksen kokousten jälkeen on tarkoitus käyttää hetki luokissa siihen, että *luokkien edustajat kertovat kokouksesta.*

Oppilaskunnan toiminta on ennen kaikkea tapahtumien järjestämistä. Oppilaskunta laatii syksyisin *toimintasuunnitelman* tulevalle kouluvuodelle. Yhdessä on päätetty keskittyä muutamiin tärkeiksi koettuihin tapahtumiin ja osa ideoista jätetään seuraavaan vuoteen.

Tarvittaessa *hallitus jakaantuu työryhmiin*, mikä tekee toiminnasta joustavaa.

Oppilaskunnalla on *oma ilmoitustaulu.* Tapahtumien yhteydessä mainitaan oppilaskunta järjestäjäksi, jolloin tieto oppilaskunnan toiminnasta leviää. Koulun oppilaskunnalla on pieni pesämunna toiminnalle, joten kaiken toiminnan ei tarvitse olla ilmaista. Toimintaan mukaan innostamista helpottaa tietoisuus oppilaskuntatoiminnasta ja toiminnan perinteikkyys.

Ohjaavan opettajan ollessa hallituksen kokouksessa *yhteistyötä on tehty rinnakkaisluokan opettajan kanssa.*

Nuorisotoimi järjestää vuosittain koulutusta oppilaskuntien hallituksille eri koulutasoilla. Jokavuotisen koulutuksen järjestämisen haasteena on aikataulujen sopiminen, sillä kouluissa on jo valmiiksi tiukat aikataulut. Koulutusten hyvänä puolena on oppilaiden tiedon kasvaminen ja opettajien ahaa-elämykset, kun he oivaltavat, että lapset oikeasti osaavat tehdä monia asioita hyvin itsenäisesti.

Wanuva (Varkauden nuva) on ollut aiemmin yhteydessä oppilaskuntiin ja suunnitteilla on yhteistä koulutusta oppilaskunnille ja nuorisovaltuustolle. Wanuvan rooli on kaksijakoinen: se on mukana tapahtumajärjestelyissä ja vaikuttamisessa.

Varkaudessa *lasten ja nuorten kuuleminen toteutuu monia eri reittejä.* Lasten Parlamentti ja nuorisovaltuusto ovat rakenteita, ja nyt kaupungissa järjestettiin ensimmäistä kertaa kunnallisten peruspalveluiden arviointitilaisuus, jossa nuoret ja päättäjät pääsivät keskustelemaan. Tilaisuudessa esiin noussut koulujen pihojen viihtyvyys jätettiin oppilaskuntien mietittäväksi ja suunniteltavaksi.

”Koulutusten hyvänä puolena on oppilaiden tiedon kasvamisen ja opettajien ahaa-elämykset, kun he oivaltavat, että lapset oikeasti osaavat tehdä monia asioita hyvin itsenäisesti.”

RAUMA

Rauman Norssissa ei puhuta oppilaskunnasta tai hallituksesta, vaan *mini-ministereistä*. Heitä on yhteensä 27. Pienin ministeri on esikoulusta, vanhin kuudennelta luokalta ja lisäksi vielä vuoden norssilainen saa osallistumisoi-keuden kokouksiin. Hallitus on siis melko suuri. Hallitus kokousta kerran viikossa puoli tuntia kerrallaan ja *ennen kokousta soi tunnusbiisi*, jotta kaikki muistavat tulla kokoukseen. Läsnäolo on ollut liki 100 %. Hallituksessa saa olla kaksi vuotta, mutta jos uusia olisi tulossa, niin luokassa pidetään vaalit. Hallitukseen on imua – eräässäkin luokassa kaikki olisivat halunneet hallitukseen. Ryhmytyminen on ollut tehokasta ja hallitus tekee vierailuja. Jouluna pidetään pikkujoulut ja keväällä käydään jäätelöllä, joten työstä myös palkitaan. Mini-ministerit saavat myös työstään *diplomit*.

Norsseilla on valtakunnalliset Norssien oppilaskuntapäivät. Tapahtuma oli alun perin vain yksipäiväinen, mutta sitä on laajennettu kahdelle päivälle. Osallistujille on jaettu *ennakkotehtävät*, joiden avulla he valmistuvat tapahtumaan. Yksi tehtävistä on käsitellyt oppilaskunnan yhteyttä kunnan nuorisotoimeen tai muihin sidosryhmiin.

Opettajaksi opiskelevista jokainen käy tutustumassa harjoittelunsa aikana ainakin kerran oppilaskunnan hallituksen kokoukseen. Lisäksi opiskelijoille on tunnin luento oppilaskuntatoiminnan merkityksestä. Opiskelijat haluavat saada konkreettista tietoa. Seminaari ei välttämättä ole menetelmistä paras, vaan se voisi olla vaikkapa *video jonkun koulun oppilaskunnan toiminnasta tai työpaja*, jossa käsiteltäisiin yksi case alusta loppuun. Tarvittaisiin ennen kaikkea *käytännön vinkkejä*. *Opettajat ovat myös usein hyvin epävarmoja ohjaavan opettajan roolista ja siitä, miten oppilaskunta saadaan todelliseksi osaksi koulun toimintaa*.

E-norssissa on jokaisen harjoittelukoulun ohjaavan opettajan yhteystiedot ja hyviä käytäntöjä muille jaettaviksi. Siellä on myös asiantuntijan artikkeleita oppilaskuntatoiminnan käytänteistä. Esimerkiksi ajatus kummikouluista on noussut e-norssin kautta. Nuorisotoimien kanssa tehtävä yhteistyö voisi olla hedelmällistä, esimerkiksi Oulussa toiminta on hyvin tehokasta.

Tehokas toiminta vaatii kuitenkin rehtorin tukea, joka on toiminnan kulmakivi. Opettajakokouksissa kerran kuussa on aina esityslistalla mini-ministereiden asia, jonka mini-ministerit tulevat esittelemään omin sanoin opettajien kokoukseen. Tästä on tullut vahva käytäntö.

Mini-ministerit tekevät vuosittain kyselyn oppilaille erilaisista aiheista. Tänä vuonna on tehty *kysely turvallisuudesta*. Siitä ilmenee esimerkiksi, että koulun piha koetaan turvattomaksi. Opettajakokouksessa rehtori on ottanut asian omakseen ja selvittänyt, kenen vastuulle mikäkin asia kuuluu ja asiat viedään todella opettajien kokouksesta eteenpäin. Vaikuttaminen on siis todellista. Viime vuonna mini-ministereissä oli agenteja, jotka raportoivat esim. kirjaston käytöstä, kun oli huomattu, että pienemmät eivät uskalla käyttää kirjastoa, koska isommat valtaavat sen.

"Hallitukseen on imua – eräässäkin luokassa kaikki olisivat halunneet hallitukseen. Ryhmytyminen on ollut tehokasta ja hallitus tekee vierailuja."

"Opettajaksi opiskelevista jokainen käy tutustumassa harjoittelunsa aikana ainakin kerran oppilaskunnan hallituksen kokoukseen."

"Mini-ministerit tekevät vuosittain kyselyn oppilaille. Tänä vuonna on tehty kysely turvallisuudesta. Siitä ilmenee esimerkiksi, että koulun piha koetaan turvattomaksi."

VANTAA / OPETUSTOIMI

Keskeinen rakenne nuorten vaikuttamisessa on *Vaikuttajapäivä*. Se järjestetään aina huhtikuussa. Ennen Vaikuttajapäivää kouluissa tehdään ennakkotehtäviä. Vaikuttajapäivään valitaan joka koulusta yksi aloite, joka lähetetään opetustoimeen. Opetustoimi kerää kaikki aloitteet yhteen ja lähettää ne nuorisovaltuuston käsiteltäväksi. Nuorisovaltuusto valitsee niistä teemoja Vaikuttajapäivään. Vaikuttajapäivä koostuu aamupäivän *ryhmyöskentelystä* ja iltapäivän *paneelikeskustelusta*, jonka vetää kaupunginjohtaja. Vastaaajina ovat joko lautakuntien tai toimialojen johtajat. Nuorisovaltuusto toimii järjestäjänä ja vetää aamupäivän ryhmätyöt.

Myös 5–6-vuotiaat ovat mukana, mutta he tekevät piirustuksia, muovailevat, kertovat satuja jne. Viime vuonna varhaiskasvatuksen ryhmille näytettiin muiden ryhmien lauluja ja piirustuksia, joiden pohjalta Vaikuttajapäivään valittu ryhmä teki laulun. Päivää on yritetty tehdä toiminnalliseksi mm. ryhmätöiden avulla. Erityisesti opettajilta on tullut palautetta, että Vaikuttajapäivänä pitäisi olla eri tilaisuudet ala- ja yläkoululaisille, mutta lapset itse eivät näe tässä mitään ongelmaa, eikä siitä ole tullut mitään palautetta lapsilta itseltään. Ryhmätöitä on keuhuttu, ja niissä on kaikki ikäryhmät sekaisin.

Vaikuttajapäivän suuri haaste jatkuvuuden kannalta onkin se, miten tehokkaasti asiat saadaan vietyä eteenpäin. Myönteinen asenne näkyy myös selkeästi kunnanhallituksen vastauksissa, sillä usein nuorisovaltuustosta tulleet ehdotukset lähetetään viranhaltijoille takaisin valmisteltaviksi ja vaaditaan niihin parannusehdotuksia ja konkreettisia toimenpiteitä. Toisaalta myös nuorten aloitteet ovat kehittyneet vuosi vuodelta. Kahden ensimmäisen vuoden aikana niissä käsiteltiin ennen kaikkea omaa koulua, mutta kolmantena vuonna on opittu käsittelemään selkeämmin Vantaan asioita yleensä. Viime keväänä koulujen välipala herätti paljon keskustelua, ja päivän jälkeen päätettiin, että joka kouluun järjestetään välipala. Ensimmäisen Vaikuttajapäivän myötä koulun budjetteihin varattiin tietty summa, joka on vain oppilaiden käytettävissä. Tällä rahalla on hankittu mm. pihavälineitä.

Oppilaskuntien syntyyn linkittyy myös vuonna 2008 ensimmäistä kertaa järjestetty Vaikuttajapäivä, johon haluttiin jokaisesta koulusta ryhmä. Näiden ryhmien kasaaminen jätettiin opettajien vastuulle. Ryhmän tarkoitus oli käsitellä ne asiat, jotka oppilaskunnan hallitus käsitelisi. Näin ensimmäisistä ryhmistä syntyi oppilaskuntien hallituksia, jotka sitten jatkoivat toimintaansa seuraavana syksynä.

Hanna Kukkosen kirjoittama opas ”Vinkkejä oppilaskuntatoiminnan perustamiseksi” on toimitettu kaikille kouluille. Oppaista ja koulutuksesta huolimatta joka koulussa on hieman toisistaan eroavat rakenteet, jotka joissain kohdin erottuvat hieman toisistaan, mutta ovat periaatteessa samantyylliset.

Koulutuksia on järjestetty yleensä kaksi iltapäivää vuodessa ohjaaville opettajille. Sitä kautta esiin nousseet ideat ovat muokanneet toimintaa samaan suuntaan, mutta kunta ei ole pakottanut samaan muottiin. Ohjaavilta opettajilta saadun palautteen mukaan koulutusten pääasiallinen funktio

”Nuorten aloitteet ovat kehittyneet vuosi vuodelta. Kahden ensimmäisen vuoden aikana niissä käsiteltiin ennen kaikkea omaa koulua, mutta kolmantena vuonna on opittu käsittelemään selkeämmin Vantaan asioita yleensä.”

on vertaistuki ja se, että oppilaskuntatoiminta asiana nostetaan tärkeäksi. Myös *osallisuuden hahmottaminen laajempänä käsitteenä* korostuu koulutusten myötä. Kunnan opetustoimi keskittyy siihen, että osallisuutta on muikin kuin oppilaskuntatoiminta, sen pitäisi näkyä myös koulun muussa toiminnassa.

"Kunnan opetustoimi keskittyy siihen, että osallisuutta on muikin kuin oppilaskuntatoiminta, sen pitäisi näkyä myös koulun muussa toiminnassa."

Yksi tärkeimmistä asioista on näkyvyys – jos oppilaskunnan hallitus ei näy koulussa mitenkään, kukaan ei tiedä mitä se tekee, eikä silloin kukaan halua mukaan. Nuorisovaltuustoon pätee sama asia – pitää näkyä kaikille nuorille. Nuorisovaltuuston toiminnassa oppilaskuntien hallitukset ovat tärkeä linkki, ja aktiiviset oppilaat nousevat myös nuorisovaltuustoon.

Vantaalaisten mukaan tarvitaan useita eri kanavia, jotka tukevat toisiaan. Lasten ja nuorten Vantaa -hankkeessa on kerätty yhteisiä vaikuttamiskanavia eri tahoilta, ja nyt on tarkoituksena kehittää niitä toimivimmaksi. Toiminta on luontaisesti *poikkihallinnollista*. Tämä taas johtuu ennen kaikkea tahtotilasta, jota löytyy kaikilta asian parissa toimivilta. Perusopetuksen johtaja on vahvasti asian takana. Vantaalla onkin resursoitu yksi vuosiviikkotunti alakoulun ohjaavalle opettajalle. Joissain kouluissa resurssi on saatettu jakaa kahdelle opettajalle. Yläkouluissa ohjaamisesta saatava korvaus kuuluu virkaehtosopimukseen. Rehtorit on valittu tiedotuskohteeksi siksi, että *rehtoreiden on tärkeää sitoutua toiminnan kehittämiseen*.

Seuraava tärkeä kehittämiskohde on alueellinen yhteistyö, mutta kehitys on haluttu pitää rauhallisena, jotta nyt lanseeratut mallit saadaan vakiinnutettua. Myös oppilaskuntatoiminta on haluttu ensin saada toimimaan tehokkaasti jokaisessa koulussa. *Alueellista yhteistyötä tullaan kehittämään vahvassa yhteistyössä nuorisotoimen kanssa*.

Yhteistyö oppilaskuntien ja nuorisovaltuuston kanssa on ollut jatkuvaa, sillä Vaikuttajapäivä kokoaa nuoret yhteen. *Nuorisovaltuusto on järjestämisessä ja päivän vetämisessä hyvin vahvassa roolissa*. Alueellisissa *oppilaskuntatapaamisissa*, joissa oli nuorisovaltuutetut mukana, käytiin ajankohtaisia asioita läpi tutustumisen merkeissä. Tapaamisten lisäksi nuorisovaltuusto tekee joka kokouksen jälkeen *uutiskirjeen*, joka välitetään opetustoimen kautta kouluille.

"Oppilaskuntatapaamisten lisäksi nuorisovaltuusto tekee joka kokouksen jälkeen uutiskirjeen, joka välitetään opetustoimen kautta kouluille."

Nuorisovaltuuston kausi on kaksi vuotta, ja kaikki jäsenet vaihtuvat kerralla. Kaupungin puolelta yritetään kannustaa siihen, että mahdollisimman monet pääsisivät mukaan. Toiminnassa painotetaan sitä, ettei se saa olla pienen piirin homma. Nuorisovaltuustolla on ollut jo aiemmin edustus kaikissa lautakunnissa, mutta viime keväänä he saivat edustuksen myös valtuuston kokouksiin (puhe- ja läsnäolo-oikeus) sekä sosiaali- ja terveystalokuntaan.

Koulut on vastuutettu järjestämään nuorisovaltuuston vaalit. Suurimmas-
sa osassa kouluja ne toteutetaan oppilaskuntien kautta, mutta joissakin kouluissa koordinoija saattaa olla myös yhteiskuntaopin opettaja.

Kaupunki on resursoinut sellaisia asioita, jotka tukevat toimintaa myös jatkossa. *Opettajien kouluttaminen* on yksi tällainen asia – he ovat mukana toiminnassa oppilaita pitempään, joten myös hyöty on pidempiaikainen. Koulun muu henkilökunta haluttaisiin saada mukaan osallisuuteen, joten seuraava luonnollinen askel olisi, että koko henkilökunta koulutettaisiin jollain tasolla.

KUOPIO

"Koulutuksen saaneet opettajat järjestävät joka vuosi koulutusta alueen opettajille, ja tänä vuonna ensimmäistä kertaa myös muille kuin Kuopion opettajille."

Oppilaskunnat perustettiin ja saatiin toimimaan kaikkiin Kuopion peruskouluihin Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu -hankkeen aikana. Koulutuksen saaneet *opettajat järjestävät joka vuosi koulutusta alueen opettajille*, ja tänä vuonna ensimmäistä kertaa myös muille kuin Kuopion opettajille (muu Pohjois-Savo).

Kuopiossa on kehitetty rakennetta, jossa toteutetaan joka syksy tiivis koulutus alueen oppilaskuntatoimijoille. *Joka vuodelle on oma teemansa*, jossa asioita viedään eteenpäin. Esimerkiksi erään koulutuksen teemana on ollut *oppilaskunnan ja rehtorin yhteydenpidon parantaminen ja kehittäminen*. Oppilaskunnan kautta halutaan saada *koko koulun mielipide*.

Yläkouluissa on ollut oppilaskunta, joka keskittyi tapahtumien järjestämiseen tai se toimi tukioppilaiden lomassa koulussa. Koulutuksen jälkeen tavoitteena oli eriyttää tukioppilaiden ja oppilaskunnan roolit niin, että *oppilaskunta on koulun organisaation tuki ja tukioppilaat ikään kuin kolmannen sektorin toimija koulun sisällä*. Oppilaskuntatoiminnan tavoiteltu rakenne on sellainen, jossa *joka viikko olisi ennalta sovittu välituntitapaaminen ja kerran kuussa tai kerran jaksossa olisi pidempi kokous*, jonka sisältö olisi laajempi. Tapaamisen pitää olla ennalta sovittu.

Yläkouluissa on *puututtu rakennuksissa olleisiin puutteisiin, kuten kellojen puuttumiseen tai piharakenteisiin*. Myös *kouluruoka* on ollut esillä. Eräässä koulussa on ollut *kouluruokatyöryhmä*, jossa oppilaskunnan edustajat, rehtori, opettaja ja ruokalan emäntä pitivät säännöllisen palaverin kouluruoasta. Niissä käsiteltiin mm. sitä, millaisia salaatteja halutaan, millaista leipää, miten se laitetaan esille jne. Palavereiden ehdoton anti oli se, että tieto kulki suoraan. Tapaamisia oli vähintään kahdesti vuodessa. Koulussa oli myös *lempiruokapäivä*, jossa jokainen luokka sai äänestää lempiruokansa listalla olevista raaka-aineista.

Joissakin kouluissa oppilaskunta on pitänyt *teemapäiviä*. *Pienempiä tapahtumia* järjestetään silloin, kun oppilaskunta toimii aktiivisesti.

Oppilaskunnan hallituksen valintaprosessi on tärkeä oppilaiden kannalta. Sen pitää olla mielenkiintoinen ja osallistava. Toisaalta *mukaan pitäisi kuitenkin saada monenlaisia oppilaita, joilla on aito kiinnostus toimintaa kohtaan*.

Toiminnan mielekkyyden ja näkyvyyden kannalta jonkinlainen seurantajärjestelmä saattaisi olla järkevä. *Oppilaiden pitäisi saada tuntea, että jotain on saatu aikaiseksi*, vaikkapa keskustelu rehtorin kanssa tulevasta ja toteutetusta toiminnasta. Joissakin kouluissa oppilaskunta on tehnyt syksyn alkajaisiksi toimintasuunnitelman, jonka ohjaava opettaja on näyttänyt etukäteen rehtorille, jotta hän tietää, minkä tasoista hankkeista on kyse. Sen jälkeen *oppilaskunnan hallitus on tullut tapaamaan rehtoria*, joka on voinut esimerkiksi perustella sitä, miksi jotain ehdotettua asiaa voidaan viedä eteenpäin ja jotain toista ei. Joitakin asioita voidaan kokeilla ja kehittääkin.

"Oppilaiden pitäisi saada tuntea, että jotain on saatu aikaiseksi, vaikkapa keskustelu rehtorin kanssa tulevasta ja toteutetusta toiminnasta."

Oppilaskunnan toiminta vaihtelee paljon kouluittain. *Monessa koulussa muistetaan nyt, että oppilaskunnalta voi kysyä mielipidettä.* Paljon riippuu myös siitä, miten rehtori sekä oppilaskunnan ohjaava opettaja muistavat oppilaskunnan olemassaolon.

Oppilaat kokoontuvat tunnin kokouksiin noin kerran kuussa. *Kokoukset pidetään ohjaavan opettajan luokassa oppitunnin aikana, mutta tällainen malli vaatii rehtorin siunauksen, koska luokassa pitää samaan aikaan olla avustaja huolehtimassa itse luokasta.* Ohjaava opettaja on opettanut puheenjohtajan vetämään kokouksen, joten opettajan ei tarvitse huolehtia siitä. Kokouksissa ei myöskään käytetä ryhmätöitä tai muita toiminnallisia keinoja. Tosin jokainen on äänessä, kun luetaan toivelaatikon toiveita; luokan edustaja lukee oman luokkansa toiveet. Laatikoita on laitettu joka luokkaan. Toiveista keskustellaan kokouksissa ja mietitään yhdessä, onko oppilaskunnan edes mahdollista vaikuttaa kaikkiin esitettyihin toiveisiin.

Hallituspaikka on ollut haluttu oppilaiden keskuudessa, joten vaaleihin on ollut helppo löytää edustajia.

Oppilaskuntatoiminta on ollut hyvin *käytännönläheistä*: on keskitytty mm. *peleihin, pihaan ja hidasteisiin koulun läheisellä tiellä.* Toivelaatikoiden toiveissa saattaa olla esim. enemmän kuvaamataidon tunteja, mutta koulu ei voi tähän vaikuttaa. Sen sijaan osa on toivonut vaikkapa enemmän lyijykynätöitä. Näissä tapauksissa opettaja on neuvonut sanomaan asiasta suoraan kuvaamataidon opettajalle.

Oppilaskunnan hallituksen edustaja on aina kutsuttu *koulun neuvottelukunnan kokouksiin*, mutta lapset eivät jaksa innostua niistä ja lasten mielipide *on mahdollista selvittää myös muuten kuin kokouksessa istumalla.* Lasten pitää saada käsitellä ”lasten kokoisia asioita”.

Oppilaskunnan hallituksen kokouksen jälkeen ohjaava opettaja lähettää pöytäkirjan kaikille koulun opettajille. Pöytäkirjan laatii hallituksen sihteeri. Muita opettajia on neuvottu varaamaan aikaa luokissa kokouksen jälkeen, tosin luokkien kokoukset vaihtelevat kouluittain. Tehokkaan tiedon kulun parantamiseksi edustaja kertoo luokissa, mitä kokouksessa on puhuttu. Unelmatapauksessa tällainen hetki olisi myös juuri ennen kokousta, jolloin luokan terveiset tulisivat suoraan kokoukseen. Joissain yläkouluissa luokanvalvojan vartista varataan hetki oppilaskunnan terveisille

Työyhteisön tuki on tärkeää samoin kollegoiden asennoituminen oppilaskuntaan. *Työpari olisi ihanne.*

Oppilaskunta on *tehnyt vanhempainyhdistysten kanssa jonkinlaista yhteistyötä* esim. järjestänyt rusettiluistelun. Lisäksi vanhempainyhdistys on kevätkuuhlapäivänä järjestänyt koululle tekemistä illaksi.

Nuorisovaltuuston järjestämät oppilaskuntaseminaarit ovat oppilaskunnalle aina pienimuotoinen ryhtiliike, kun päästään edustamaan omaa koulua. Samalla myös oppilaskuntatoiminnalle tulee uusi merkitys, kun pääsee kertomaan oman koulun toiminnasta.

Oppilaskuntaseminaareissa lapset ja nuoret voivat vaihtaa ajatuksiaan ja tavata toisiaan. Parhaimmillaan näitä on ollut kuukausittain, toisinaan harvemmin. Nuorisotoimi ei puutu näihin tapaamisiin mitenkään, ne ovat nuorten itsensä järjestämiä. Kerran on järjestetty myös ohjaavien opettajien kokoontuminen, jossa oli paikalla sekä nuoria että opettajia.

Nuorisovaltuuston budjetista on käytetty rahaa ”Kehitä kouluasi” -hankkeisiin, joissa on hankittu mm. pelivälineitä ja lehtitelineitä kouluihin.

Nuorisovaltuustovaalien markkinointi on nuorisotoimen vastuulla. Vaalien yhteydessä järjestetään koulukierroksia, joilla nuorisovaltuuston edustaja käy koululla kertomassa toiminnasta. Vaalit järjestetään nykyään vuosittain, mutta vain puolet edustajista vaihtuu vaaleissa.

Nuorisovaltuustolla on joitakin saavutettuja etuja, kuten puhe- ja läsnäolo-oikeus lautakunnissa. Nuorisovaltuusto on myös aktiivinen mielipidekirjoittaja. Esim. opettajien lomautukset kirvoittivat paljon mielipiteitä ja nuvalaiset keräsivät asiasta adressin. Lasten Parlamentissa luultavasti tulee korostumaan oppilaskuntien rooli, mutta sitä ei osata vielä sanoa varmaksi, sillä roolitus halutaan saada lapsilta itseltään.

”Toivelaatikoita on laitettu joka luokkaan. Toiveista keskustellaan kokouksissa ja mietitään yhdessä, onko oppilaskunnan edes mahdollista vaikuttaa kaikkiin esitettyihin toiveisiin.”

LAHTI

Oppilaskunnan hallituksessa on tällä hetkellä 8 jäsentä, joista suurin osa on 9-luokkalaisia. Koulussa lanseerattu idea on sellainen, että mukaan toimintaan tullut oppilas jatkaisi yhdeksänteen luokkaan asti. Oppilaskunnasta saa toki erota, mikäli haluaa. Mukaan valitut kuudesluokkalaiset seuraavat toimintaa kevään ajan, ja syksyllä pääsevät käsiksi itse toimintaan.

”Peruskoulun oppilaskunnan ohjaavalla opettajalla pitää olla päävastuu toiminnasta, mutta samalla annetaan mahdollisimman paljon vastuuta hallitukselle.”

Peruskoulun oppilaskunnan ohjaavalla opettajalla pitää olla päävastuu toiminnasta, mutta samalla annetaan mahdollisimman paljon vastuuta hallitukselle. Esimerkiksi taksvärkistä tulleet rahat lasketaan yhdessä. Sen sijaan vaikkapa *halloween-tapahtuma* oli lähes yksinomaan oppilaiden käsissä. *Heistä valittiin yksi vastuuoppilas, joka oli yhteydessä lukion vastaaviin oppilaisiin ja oppilaat sopivat asioista yhdessä.* Hallituksen kokoukset ovat hyvin epävirallisia, vaikka säännöt on olemassa. Sihteerikirjoittaa asiat ylös, mutta opettaja toimii puheenjohtajana. *Opettaja kutsuu hallituksen paikalle tekstiviestillä, ja muistuttaa edellisenä päivänä tai aamulla oppilaille kokouksesta uudelleen joko tekstiviestillä tai tavatessa käytävällä.* Jokaisen kokouksen jälkeen siitä lähtee tiedote rehtorille, joka jakaa sen edelleen muille opettajille.

Oppilaskunta pitää aamunavauksen toisinaan, ja ohjaava opettaja usein luovuttaa oman vuoronsa oppilaskunnan hallituksen käyttöön.

Koulussa on panostettu yhteishenkeä nostaviin asioihin. *Oppilaskunnalla on esimerkiksi omat hupparit, joita käytetään mm. kaikissa koulutuksissa.* Myös tempauksissa pyritään näkymään oppilaskunnan väreillä, jotka ovat huppareiden vihreä ja turkoosi. Oppilaskunnalla on omat nettisivut, mutta niiden päivittäminen on melko hidasta. Tarkoitus on ollut laittaa myös facebook-sivu, mutta sitä ei ole vielä saatu aikaiseksi.

Viime keväänä koulussa järjestettiin *pihakonsertti*, joka toteutettiin van-
kassa yhteistyössä musiikinopettajien kanssa. Päivä sisälsi myös erilaisia toimintapisteitä, oppilaskunnan hallitus oli mukana munkin ja mehun myynnissä. Kuudesluokkalaisille järjestetään vuosittain oma iltapäivä, jossa hallituksen jäsenet käyvät kertomassa uusille 6-luokkalaisille siitä, mitä oppilaskunnan hallitus oikein tekee.

Valmiita materiaaleja toiminnan aloittamiseen ei ole ollut, vaan se on lähtenyt vuosittaisista tapahtumista, kuten taksvärkistä, ja kehittynyt siitä edelleen.

Kunnan nuorisotoimi järjestää koulutusta oppilaskunta-aktiiveille vuosittain. Toisiaan pääsevät tapaamaan sekä oppilaat että ohjaavat opettajat. *Tapaamisten teemat vaihtelevat vuosittain.* Samaan aikaan ohjaavat opettajat kokoontuvat omiin tapaamisiinsa, joiden tärkein anti on tavata ohjaajia ja verkostoitua.

Oppilaskunnan osalta on menossa *sääntöuudistus*. Hallitus haluaisi muuttaa uusien jäsenten valintaa, sillä aiemmin uudet hallituksen jäsenet on valittu koulun vuosikokouksessa. Nyt oppilaat haluaisivat siirtyä käytäntöön, jossa jokainen halukas voi vapaamuotoisella kirjallisella hakemuksella

hakea hallitukseen. Tieto hakemisesta halutaan välittää luokanvalvojien kautta. Tätä systeemiä on kokeiltu jo viime vuonna. Tuolloin oppilaskunnan hallitus haastatteli halukkaat ja päätti itse, ketkä valitaan. Haastattelutilanteessa syntynyt keskustelu oli järkevää, oppilaat pohtivat esimerkiksi miltä vuositasoilta uusia jäseniä kannattaa ottaa.

Ohjaava opettaja on yrittänyt kasvattaa jäseniä vastuullisuuteen. Toisaalta oppilaat myös sitoutuvat toimintaan alusta asti. He tietävät, että se saattaa tarkoittaa töitä koulun jälkeenkin.

Oppilaskunnan rahoitus on erilainen yksityisessä koulussa: rahoitusta anotaan rehtorilta, joka päättää asiasta johtokunnan kanssa. Tällä hetkellä oppilaskunnalle ollaan avaamassa tiliä, joskin opettaja on pitkään yrittänyt välttää siltä, koska se lisää paljon vastuuta. Idea tilin avaamisesta tuli hallitukselta. Jatkossa hallitukselle valitaan rahastonhoitaja.

Toisaalta *oppilaskuntatoiminnalla on koulussa leppoisa ja mukava maine*, mutta toisaalta tiedetään, että toiminta saattaa tarkoittaa työtä koulun jälkeen. Toiminta on yritetty pitää rentona ja epävirallisena, joskin aktiivisena. Palavereiden määrä vaihtelee tehtävien ja toimien mukaan. Seuraava iso projekti tulee olemaan uusien jäsenten valinta. Oppilaskunnan hallitus on myös opettajakunnan tuki erilaisten tapahtumien järjestämisessä.

Oppilaskunta ei ole tehnyt yhteistyötä johtokunnan kanssa, mutta rehtorin kanssa sen sijaan tavataan säännöllisesti. *Hallituksella on kerran lukukaudessa rehtorin kanssa aamukahvipalaveri*, jossa rehtori kyselee mielipiteitä joihinkin asioihin, viimeksi hän esitteli koulun loma-aikoja. Tilaisuus on opettajien kabinetissa, mutta opettajan mukaan ilmapiiri on sellainen, että juttu luistaa leppoisasti.

Linkki kuntaan toteutuu lähinnä *kärkihankelistojen* kautta, joiden keräämisen oppilaskunta organisoii. Listat kerätään luokanvalvojan vartin aikana. Myös *kuulemistilaisuudet* työllistävät oppilaskuntaa. Oppilaskunnan hallitus on osallistunut mm. kuntaliitosta koskevaan kunnan järjestämään kuulemistilaisuuteen.

Poissaolot tunneilta aiheuttavat hieman soraääniä opettajien keskuudessa, mutta oppilaskunnan hallitusta on ohjeistettu siitä, että kokeet menevät kaiken edelle, niiltä ei saa olla pois, jos opettaja ei anna lupaa. Esimerkiksi taksvärkkiin opettajat innostavat oman luokkansa oppilaita aktiivisesti.

Verkostoituminen on hyväksi ohjaavalle opettajalle. Nuorisotoimi on järjestänyt *verkostoitumispalavereita*, mutta ajankohta voi olla opettajan kannalta vaikea. Hirveästi ideoita näissä tapaamisissa ei ole tullut, mutta on hyvä päästä keskustelemaan. Hyvää ja rakentavaa ajatusten vaihtoa on lukion oppilaskunnan ohjaavan opettajan kanssa.

Koulun uusi rehtori on tukenut vahvasti oppilaskuntatoimintaa. Opettajien kokouksissa oppilaskunnan asioista tiedotetaan aktiivisesti.

Vähänkin isommassa koulussa ohjaavalla opettajalla pitäisi olla työpari. Lahdessa on käytäntö, että jos koulussa on kaksi ohjaavaa opettajaa, he saavat puolikkaan korvauksen ylimääräisestä työstä. Opettajat tukevat toisiaan. Lahdessa muutamassa koulussa on työpareja, ja yhtenäiskoulussa

”Toiminta on yritetty pitää rentona ja epävirallisena, joskin aktiivisena. Palavereiden määrä vaihtelee tehtävien ja toimien mukaan.”

”Verkostoituminen on hyväksi ohjaavalle opettajalle. Nuorisotoimi on järjestänyt verkostoitumispalavereita.”

jopa kolme: kaksi opettajaa ja yksi avustaja. Heistä toinen opettaja hoitaa alakoulua, toinen yläkoulua. Joillain kouluilla ohjaavien opettajien lukumäärä vaihtelee vuosittain.

Nuoret innostuvat ja ovat vastuullisia silloin kun he kokevat pääsevänsä aidosti vaikuttamaan. Osallisuus-hankkeen aikana koulujen oppilaskunnille osoitettiin toimintarahaa projektista. *On tärkeää osoittaa oppilaskunnille oikeita ja aidosti vaikuttavia tehtäviä.* Tärkeää on myös, että koulun koko henkilökunta aidosti ottaa oppilaat mukaan koulun kehittämiseen. Oppilaille osoitettujen taloudellisten resurssien ei tarvitse olla suuria summia, mutta sen pitää olla vain nuorten päätehtävissä. Nuoret näkevät pelien läpi, jos vain ”leikitään” osallisuutta. Toimintakulttuurin ylläpitäminen on helppoa, kunhan se ensin saadaan luotua kouluun.

Lahden nuorisovaltuusto keskittyy asioihin ja niiden hoitamiseen. Osa nuorisovaltuustolle tulevista lausuntopyynnöistä on todella valtavia, ja ne tulevat melko nopealla aikataululla. Lapset ja nuoret haluavat vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa vaikuttaviin asioihin ja lausuntopyynnöt joistain selvityksistä eivät välttämättä tue sitä. Aikuisten täytyisi muistaa, että nuoret ovat nuoria, eikä heidän tarvitse ottaa kantaa liian isoihin asioihin.

Kaupungissa on tehty myös *nuorisopalveluiden ja koulun yhteistyösuunnitelma.*

Lukuvuoden alussa on sovittu uusien oppilaskuntien hallitusten perehdyttämistilaisuus, omansa sekä yläkouluille että lukioille. Koulutus on suunniteltu opettajien kanssa ja toive siitä on tullut opettajilta. Tilaisuuteen osallistuvat kaikkien koulujen hallitusten edustajat. Tavoite on saattaa oppilaat yhteen ja luoda ymmärrystä. On tärkeää, että *oppilaat pääsevät tapamaan toisiaan ja jakamaan kokemuksia.*

Kunta ja koulut tekevät yhteistyötä lasten ja nuorten kuulemismallin kautta. *Mallin tarkoitus on kysyä nuorten mielipidettä jo valmisteluvaiheessa.* Sitä on käytetty muutamia kertoja, esim. kirjaston nuorten tilan kohdalla ja kuntaliitos-asiassa, myös nuorisotalojen sijainnista on kysytty. Koulut ovat kuulemismallin käytössä aktiivisessa roolissa. Kun joku viranhaltija haluaa kysyä jostain asiasta, kysymys lähetetään nuorisopalveluihin, missä valitaan, ketä asia tosiasiasa koskee – on turha kysyä toisen kaupunginosan nuorilta toisen osan asioista – ja kysymys lähetetään edelleen

nuorisopalveluista kouluille. *Vastaanottajana koulussa on ohjaava opettaja, jonka tehtävä on miettiä yhdessä oppilaskunnan hallituksen kanssa, miten asiaa viedään koulussa eteenpäin.* Kouluille ei aseteta reunaehtoja, vaan koulu saa päättää, kuinka tärkeästä asiasta heidän kannaltaan on kyse. Asiaan saattaa vastata joko oppilaskunnan hallitus tai koko koulu. Vastaus lähetetään nuorisopalveluihin, jossa vastauksista kasataan koonti alkuperäiselle kysyjälle. Koko prosessi toteutuu nopeimmillaan parissa viikossa. Nuorisopalveluista asia lähtee eteenpäin alle viikossa, koulujen aikatauluista riippuu melko paljon (tet, harjoittelut yms.). Yleensä kouluille annetaan pari viikkoa aikaa vastata kysymykseen.

Alakoulujen opettajat kyllä olivat innokkaita ja oppilaatkin varmasti, mutta ongelma oli korvauksessa – miten opettajien työaika korvataan. Ongelmaa ei ole vielä kootusti ratkaistu, vaan se on toistaiseksi koulujen oma asia. Tällä hetkellä osa kouluista saa läänin projektiraha, osassa kouluja rehtori on irrottanut koulun kehittämisrahoista korvauksen ohjaaville opettajille. On rehtorin päätös, käyttääkö rahaa vai ei. Lahdessa on yritetty saada koulutoimenjohtajan tasoinen päätös, joka olisi selkeä signaali kouluille yhtenäisen käytännön luomisesta, mutta asia ei ole vielä mennyt läpi.

Oppilaskunnat saavat nimetä nuorisovaltuustoon edustajansa. Toimintaa muokattiin kaksi vuotta sitten, jolloin nimi muutettiin nuorten omasta toiveesta nuorisovaltuustoksi ja toiminnasta tehtiin avoimempaa niin, että kouluilla ei ollut velvollisuutta nimetä edustajia, vaan kaikki lähtee aktiivisuudesta ja omasta halukkuudesta. Opettajat toivovat nuorisovaltuuston edustajilta innostamista ja toiminnan markkinointia muille koulun oppilaille.

”On tärkeää osoittaa oppilaskunnille oikeita ja aidosti vaikuttavia tehtäviä. Nuoret näkevät pelien läpi, jos vain ’leikitään’ osallisuutta.”

TAMPERE

Oppilaskunnan hallituksen kokouksia on noin kerran kuukaudessa. Yläkoulun puolella kokouksia saattaa olla useamminkin silloin, kun ollaan tekemässä jotain projektia. Kokoukset on välitunneilla ja ne kestävät 30 minuuttia. Silloin, kun jotain projektia tehdään, oppilaat saavat olla tunnilta pois. Yläkoulun puolella tällaisia kokouksia on enemmänkin.

”Osassa luokkia järjestetään vaalit, yläluokilla ei välttämättä tule ehdokasta jostain luokasta ollenkaan. Kaikki halukkaat otetaan mukaan. Hallitus toimii vapaaehtoisuuden pohjalta.”

Jokainen opettaja järjestää hallituksen jäsenten valinnan luokassaan omalla tavallaan. Osassa luokkia järjestetään vaalit, yläluokilla ei välttämättä tule ehdokasta jostain luokasta ollenkaan. Kaikki halukkaat otetaan mukaan. Hallitus toimii vapaaehtoisuuden pohjalta.

Kehitys koulussa on ollut melko hyvää. Se näkyy ennen kaikkea isommissa oppilaissa. Ensimmäiset oppilaskunnan hallituksen jäsenet ovat nyt lukion toisella luokalla. Tänä vuonna on ensimmäinen kerta, kun opettaja istuu kokouksissa täysin sivussa ja kokous sujuu aivan jouhevasti. *Puheenjohtaja ja sihteeri tekevät esityslistan ja lähettävät sen sähköpostitse opettajalle.* Opettaja lisää vain tarvittavia asioita. Alakoulun oppilaskunnan hallituksen kokous tarvitsee tietenkin enemmän opettajan tukea.

Oppilaskunnan aktiivit ovat aktiivisia myös Nuorisofoorumissa ja usein edustamassa jossain päin. Opettajan mukaan nuoret kuormittuvat, ja muut opettajat ovat huolissaan heistä, mutta nuoria ei voi toppuutella.

Vaikuttamista tapahtuu hyvin laajalla skaalalla: sekä edunvalvontaa että tapahtumia. Yläluokilla on kevään aikana joko ystävänpäivän juhla tai vappu, eli vain yksi tapahtuma per lukuvuosi.

Hallituksen kokousajat on sovittu kauden ensimmäisessä kokouksessa koko vuodeksi. Oppilaskunnalla on oma digikamera. Työryhmä tekee oppilaskunnan hallitukselle oman kotisivun. Lisäksi menossa on *logokilpailu*. Opettajan mukaan näillä asioilla innostetaan oppilaita. Oppilaita saadaan innostettua myös sillä, että asioita saadaan eteenpäin ja oppilaita aidosti kuullaan. *Kun koulun visiota uusittiin, oppilaskunta teki oman visionsa ja se liitettiin koulun visioon.*

Yhtenäiskoulussa on yhteinen oppilaskunnan hallitus, mutta osa kokouksista pidetään erikseen. Toimintakausi on tammikuusta tammikuuhun. Helmikuussa uudelle hallitukselle järjestetään ryhmäytymispäivä kaupungin leirikeskuksessa ja mukana on myös alueen nuorisotyöntekijä. Rehtori on maksanut bussin koulun rahoista. Aluksi ohjelmassa on kokouskäytäntöjä, lopuksi ryhmäyttämistä. 9-luokkalaiset työstivät esimerkiksi omaa vuosittaista gaalaansa. Jokaiselle luokkatasolle on omat tehtävänsä. Päivän aikana saadaan tehtyä paljon sellaista, jota työstetään koulussa koko loppuvuosi.

Joissain kokouksissa on *keskusteltu myös verkon välityksellä.* Näin ainakin kaikki pääsevät sanomaan mielipiteensä. Luokissa pitäisi olla varattuna aikaa kertoa kokouksen asiat sen jälkeen.

”Hallituksen kokousajat on sovittu kauden ensimmäisessä kokouksessa koko vuodeksi.”

Kerran vuodessa oppilaskunnan edustajat käyvät kertomassa vanhempainyhdistykselle, mitä oppilaskunnassa on meneillään. Suurin osa opettajista haluaa antaa oppilaskunnan hallituksen esityksille mahdollisuuden, ottavat edes pohdintaan. Yläkoulun puolella rehtorin keskustelutunnit järjestetään kerran vuodessa, ja kerran vuodessa oppilaskunta esittäytyy opettajien kokouksessa.

Koulussa on varattu *iso seinä* vain oppilaskunnan käyttöön.

Tampereella on kaikissa kouluissa *sama korvauskäytäntö ohjaavien opettajien osalta.*

Nuorisotoimen rooli on olla ohjaavan opettajan työn tukena ja apukäsinä. Kaupungissa on koottu osallistavia ohjausmenetelmiä yksiin kansiin (tulevaisuusverstaas yms.). Samassa kansiossa on otteita myös Osallistuva oppilas -materiaalista. *Materiaali on koettu hyödylliseksi.*

Ohjaavien opettajien koulutuksissa on peräänkuulutettu sitä, että koko koulu tietäisi, mikä on oppilaskunta ja olisivat tietoisia siitä, ketä hallitukseen kuuluu. Eräs opettaja ratkaisi tämän ongelman viemällä valtavan suuren peilin juhlasaliin ja näyttämällä sen eteen kerääntyneille oppilaille, ketä kaikkia oppilaskuntaan kuuluu. Sen jälkeen luokissa keskusteltiin oppilaskunnan toiminnasta ja pidettiin vaalit. Tempaus oli hyvä lähtölaukaus koko koulua osallistavalle oppilaskuntatoiminnalle.

Tietoisuutta oppilaskunnasta lisätään hyvin yksinkertaisilla keinoilla, kuten oppilaskunnan *ilmoitustaululla tai omalla seinällä*, jolla voi olla vaikkapa *hallituksen jäsenten kuvat ja perustietoa toiminnasta.* On tärkeää pitää toiminta avoimena kaikille, siitä ei saa tulla pienen piirin puuhastelua. Lasten ohjaamat *jumpa- tai tanssileikit välitunneilla* ovat tulleet tavaksi monissa kouluissa Tampereella. Myös *väripäivä* taitaa olla liki jokaisessa koulussa. Mikäli lapset suunnittelevat kaiken alusta loppuun itse, yhdenkin tapahtuman toteuttamiseen menee melko pitkä aika. Siksi yksi tapahtuma lukukautta kohden on aivan riittävä. Tapahtumat luovat kuitenkin *me-henkeä*, joten niitä ei kannata väheksyä.

Yhteistyötä tekevät alueen vastaava nuoriso-ohjaaja ja kyseisen alueen koulun ohjaava opettaja. Alueellinen yhteistyö tarkoittaa ennen kaikkea ohjaavien opettajien tapaamista ja koulujen yhteistyötä. Tapaamisten tarkoitus on luoda ajatuksia siitä, mitä yhteisiä juttuja alueella voitaisiin tehdä. Ajatus on alun perin tullut ohjaavien opettajien koulutuspäivästä.

Koulutuksia järjestetään oppilaskunnan hallituksen jäsenille kaksi kertaa vuodessa. Kevään koulutuksessa ovat myös opettajat mukana. Oppilailta on tullut toive tavata useammin

Koulu voi käsitellä koko lähiympäristön asioita. Tampereella Iidesjärven ympäristön koulujen lapset osallistuivat kaavan suunnitteluun kävelemällä kaavan alueella ja tutkimalla aluetta. Ennen kävelyä pidettiin aamunavaus kaavoituksesta ja asiantuntija kertoi kaavoituksen perusteista, joten lapset tiesivät, että kaava saattaa toteutua vasta kun he ovat aikuisia.

“Kaupungissa on koottu osallistavia ohjausmenetelmiä yksiin kansiin, jossa on otteita myös ‘Osallistuva oppilas’ -materiaalista. Materiaali on koettu hyödylliseksi.”

“On tärkeää pitää toiminta avoimena kaikille; siitä ei saa tulla pienen piirin puuhastelua.”

”Tampereella on kerätty hyviä käytänteitä oppilaskunta-toiminnasta. Tieto niistä on kerätty ohjaavilta opettajilta.”

Lasten ja nuorten vaikuttamisjärjestelmille on valtava rikkaus saada ideoita oppilaskunnista. Esimerkiksi koulujen *pihojen kunnostamisia* tuodaan parlamenttiin. Nuorisofoorumi on toiminut aktiivisesti *kouluterveydenhuollon* osalta. Kaikki kouluilta tulevat aloitteet viedään aina eteenpäin. Kouluterveydenhuollon suhteen edettiin niin, että jokaiselta koululta pyydettiin selvitys siitä, kuinka paljon terveydenhoitaja on koululla. Lisäksi laitettiin *adressi* kiertämään. Siihen saatiin liki 4000 nimeä, minkä jälkeen adressi luovutettiin apulais-kaupunginjohtajalle. Asian toteutumisessa meni silti liki kaksi vuotta.

Nuorisopalvelut ovat parhaillaan tekemässä yhdessä Lasten Parlamentin kanssa ’oppilaskuntien toimintaohjetta’. Ajatus toimintaohjeista on lähtenyt tilanteesta, kun *eri koulujen edustajat alkoivat keskustella koulujensa eroista*. Tuolloin huomattiin, että koulujen välillä on todella suuria tasoeroja.

Toisissa kouluissa toiminta on ihan puhtaasti asiakeskeistä, toisissa taas tapahtumien järjestämistä. Sitten on vielä kouluja, joissa nämä kaksi puolta ovat tasapainossa. Kaupungissa on tavoitteena aikaansaada standardit, jotta jokaiseen kouluun saataisiin lanseerattua edes vähimmäistaso. Osassa kouluja ei kulje tieto ollenkaan hallituksen ja luokkien välillä. Tähän kaupunki yrittää tiukemmin puuttua toimintaohjeiden avulla. Aineistoa kerätään oppilaskunta-koulutuksessa ja tehdään toimintaohje siltä pohjalta.

Tampereella on kerätty hyviä käytänteitä oppilaskuntatoiminnasta. Tieto niistä on kerätty ohjaavilta opettajilta. Niissä on kuitenkin melko vähän itse vaikuttamista, suurin osa on varsinaista tekemistä, kuten väriviikkoja, teemapäiviä ja juhlia.

Osassa kouluja hallituksen kokoukset ovat välituntikokouksia, joissakin pitkiä tunnin kokouksia. Välituntikokouksissa on se heikkous, etteivät lapset useinkaan haluaisi olla poissa ulkoa. Joissain kouluissa kokous pidetään tietynä tuntina viikossa. Pitkä välitunti on silti yleisin käytäntö kouluissa.

Tampereella on käytössä lasten Helmi-nettireissuvihkossa, josta vanhemmat voivat lukea lastaan koskevat merkinnät. Helmi-reissarissa on oma kohtansa erilaisille poissaoloille. Niistä yksi on oppilaskuntatapaamiset (muuta esim. lääkäri, terveydenhoitaja tms.). Tämä aiotaan laittaa myös kaupungin käytänteisiin. Näin tieto menee koteihin helposti ja se on jo lähtökohtaisesti hyväksytty poissaolo.

Nuorisofoorumilla on suurokokoukset kaksi kertaa vuodessa. Niihin osallistuu kaksi jokaisen koulun edustajaa. Lapsilla on vastaava käytäntö LP:n puolella. Nuorisofoorumin suurokokouksiin osallistuvat yläkoululaiset ja toisen asteen opiskelijat.

Ohjaavalle opettajalle pitää antaa mahdollisuuksia kertoa ja tiedottaa toiminnasta. Muutkin opettajat pitää sitouttaa toimintaan. Tässä rehtorin asenne korostuu.

Hyvä käytäntö on se, että *hallitus toimii kaksi vuotta*, koska ensimmäinen vuosi on enemmän tai vähemmän opettelua. Opettajien materiaaleissa on ollut idea, että vaihtovuorot olisivat 1., 3. ja 5. luokalla. Näin ollen tieto säilyisi koko ajan hallituksessa. Tällainen käytäntö on jo olemassa jossain koulussa.

Hallituksessa olisi hyvä *olla mahdollisimman erilaisia oppilaita*. Opettajien pitäisi tyytyä oppilaiden valintaan. Ei minkään pitäisi estää lisää oppilaiden ottamista hallitukseen, jos opettaja huomaa luokassaan aidosti innokkaita oppilaita. Häirikkökään ei silti pitäisi potkia pois hallituksesta.

NOKIA

Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu -hankkeen materiaaleja on sovellettu Nokialle sopivammaksi. Oppilaskunnalla ei ole minkäänlaista budjettia, mutta toimintaa suunnitellaan etukäteen. Suunnitelmat ovat siis sellaisia, mihin ei kulu rahaa. Tällainen on vaikkapa *väriviikko*.

Oppilaskunnan hallituksen kausi on tammikuusta tammikuuhun. Oppilaskunnalla on hieman muista erottuva rakenne: jokaiselta luokalta valitaan edustaja *oppilaskuntaneuvostoon*, josta valitut oppilaat puolestaan valitsevat *4-henkisen hallituksen*. Hallituksessa on puheenjohtaja, sihteeri, tiedottaja ja rahastonhoitaja. Hallitus sopii sellaisiin tilanteisiin, joissa pitää tehdä nopeita ratkaisuja. Neuvosto kokoontuu noin kerran kaudessa, mutta ennen tapahtumia hieman useammin. Edustajat kertovat omissa luokissaan, mitä kokouksissa on puhuttu. Rehtori tapaa aina uuden oppilaskunnan hallituksen.

Oppilaskunta järjestää tapahtumia, esimerkiksi välitunnille koristurnauksen, jossa pelattiin luokkatasoisin sekä tulossa olevat halloween-juhlat. Myös väriviikko on hyvään aikaan juuri ennen syyslomaa, koulussa ollaan jo hieman lomatusseissa. Koulun remontin yhteydessä oppilaat saivat valita pulpetit: he koeistuivat vaihtoehdot ja kertoivat mielipiteensä.

Vanhempainyhdistyksen kanssa tehdään yhteistyötä esim. halloween-tapahtuman iltaosiossa. Myöhemmin katsotaan, miten rahat tuloutetaan. Rahat menevät kuitenkin oppilaiden hyväksi vaikkapa liikuntavälineisiin.

Opettajat ovat mukana sen mukaan mitä tarvitaan. Tarkoitus on, että toiminta pyörisi oppilaiden ympärillä. Olisi loistavaa, jos olisi joku resurssi. Vaikka yksi tunti katsottuna kokousta varten.

Lasten Parlamentti on Nokialla järjestetty niin, että kouluissa on valmisteltu kysymyksiä, joista on valittu parhaat, jotka on sitten esitetty Lasten Parlamentissa.

“Jokaiselta luokalta valitaan edustaja oppilaskuntaneuvostoon, josta valitut oppilaat puolestaan valitsevat 4-henkisen hallituksen.”

“kouluissa on valmisteltu kysymyksiä, joista on valittu parhaat. Ne on sitten esitetty Lasten Parlamentissa.”

IISALMEN PIKKU-IIVARIT

Pikku-Iivarit ovat Iisalmen alakouluikäisten lasten kuulemis- ja vaikuttamisrakente, Iisalmen Lasten Parlamentti. Iisalmen Pikku-Iivarit ovat saaneet rakenteensa ja nimensä vanhempien Iivareilta, joka on vanhempainyhdistysten yhteistyöorganisaatio. Iisalmessa rehtorit eivät ole halunneet perustaa oppilaskuntaa, sillä osa kouluista on todella pieniä, jolloin hallitukseen saattaisi kuulua vaikkapa puolet koulun oppilaista. Pikku-Iivarit on muokattu Suomen Lasten Parlamentin systemistä Iisalmeen sopivaksi.

"Kokousta varten asiat kierrätetään koko koulussa, jokaisessa luokassa. Yksikään Pikku-Iivari ei tule kokoukseen vain omine ajatuksineen."

Pikku-Iivareita valitaan jokaisesta koulusta edustaja ja varaedustaja. *Kokousta varten asiat kierrätetään koko koulussa, jokaisessa luokassa. Yksikään Pikku-Iivari ei tule kokoukseen vain omine ajatuksineen.* Ajatuksia kerätään joka koulusta *idealaatikon* avulla. Sen kyljessä on Pikku-Iivareiden itsensä suunnittelema logo. Isot Iivarit toimivat Pikku-Iivareiden kummeina, joten jokaisessa kokouksessa on joku aikuinen kummi mukana. Lasten vanhemmat ovat sitoutuneet toimintaan lupaamallaan kuljettaa lapsiaan kokouksiin. Toiminta halutaan nähdä yhtenä harrastuksena muiden joukossa.

Lapset ovat rohkeampia sanomaan havaitsemistaan epäkohdista nyt kuin aiemmin. Toiminnan alussa käsitellyt asiat koskivat ennen kaikkea koulua, mutta nyt esiin nousee myös koko kuntaa koskevia asioita. Toiminta linkittyy nuorisotoimeen koulutuksen kautta – nuorisotoimi järjestää koulutusta uusille Pikku-Iivareille joka vuosi.

Pikku-Iivareiden toiminnassa on saatu hyviä tuloksia. Viimeisin saavutus oli *koulujen ruokalistojen uudistus*. Ajatus tuli Pikku-Iivareiden kokouksesta ja sitä lähdettiin viemään eteenpäin yhdessä ruokahuollon päällikön kanssa. Ruokalistan uudistamisen lisäksi Pikku-Iivarit ovat tarttuneet mm. uuden keilahallin käyttöön, jota kouluilla ei ole varaa käyttää sekä graffitiseinien rakentamiseen.

"Lapset ovat rohkeampia sanomaan havaitsemistaan epäkohdista nyt kuin aiemmin."

RAAHE

Nuorisotoimi neuvoa ja tiedottaa oppilaskuntia sekä ohjaavia opettajia. Sen sijaan uuden nuorisovaltuuston perehdyttää aina vanha nuorisovaltuusto. Perehdyttäminen tapahtuu yhteisessä illanvietossa ja paikalla saattaa olla jopa viiden vuoden takaisia nuorisovaltuutettuja. Paikalla on toisinaan ollut myös kaupungin edustaja, esim. kaupungin-hallituksen jäsen. Illan aikana käydään nuorisovaltuustotyön peruseriaatteita läpi ja saadaan perustietoa tapahtumien järjestämisestä ja aloitteen tekemisestä.

Oppilaskunnat toimivat hyvin itsenäisesti, eikä niiden kanssa ole juurikaan yhteistyötä. Tosin on järjestetty nuorisovaltuuston ja oppilaskuntien edustajien yhteinen koulutuspäivä, jossa oli kertailtu oppilaskuntien perustehtäviä. Päivän aikana oli mietitty myös, että tulevaisuudessa yhteistyötä voitaisiin tehdä vaikkapa turnausten ja tapahtumien muodossa. Samassa tilaisuudessa oli noussut esiin ajatus toisen asteen edustajistosta, johon tulisi edustaja jokaisesta toisen asteen koulusta. Tarkoituksena on järjestää yhteistyöpäivät ohjaavien opettajien kanssa kaksi kertaa vuodessa. Niistä toinen olisi omistettu suunnittelulle, toinen suunnitelmien toteutumisen seurannalle.

Toimintaan mukaan innostavat nuorisovaltuuston hyvä näkyvyys sekä ryhmähenki. Nuva myös kiertää mainostamassa itseään jokaisella koululla ja näkyy hyvin nuorisokahvila Cupin kautta kaikille kunnan nuorille.

Raahessa toimii myös vuonna 2006 perustettu Lasten Parlamentti, joka on alle 13-vuotiaiden vaikuttamiskanava kunnalliseen päätöksentekoon. Lasten Parlamentin puheenjohtajana toimii kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, edustajia Lasten Parlamentissa on jokaiselta alakoululta kolme ja koollekutsujana toimii osallisuudesta vastaava nuorisohjaaja. Lasten aloitteille jaetaan 1000 € rahaa ja suuremmat aloitteet laitetaan eteenpäin lautakuntiin.

"Uuden nuorisovaltuuston perehdyttää aina vanha nuorisovaltuusto. Perehdyttäminen tapahtuu yhteisessä illanvietossa ja paikalla saattaa olla jopa viiden vuoden takaisia nuorisovaltuutettuja."

"Toimintaan mukaan innostavat nuorisovaltuuston hyvä näkyvyys sekä ryhmähenki."

KOTKA

Kotkassa toimivat sekä Lasten Parlamentti että nuorisovaltuusto. Kotkassa on järjestetty syksyllä 2010 kuulemistilaisuus päättäjien kanssa, jossa läsnä olivat myös Lasten Parlamentin, oppilaskuntien sekä nuorisotilatoimikuntien edustajat.

”Ennen vaaleja nuorisotoimi lähettää koulujen kautta vanhemmille tiedotteen LaPan toiminnasta ja ehdokasasettelusta. Tiedote palautuu koululle allekirjoitettuna.”

Lasten Parlamentissa noudatetaan muodollista kokouskäytäntöä lasten toiveista. Lasten Parlamenttiin tulee edustajia 18 koulusta, yhteensä heitä on 40. Kaikkiaan alakouluja on 20, mutta kaksi kouluista sijaitsee niin kaukana, ettei niistä ole koskaan ollut oppilaita mukana. *LaPaan on vaalit, jotka järjestetään kouluilla.* Jokainen koulu saa toteuttaa ne parhaaksi katsomallaan tavalla – käytännöt vaihtelevat suuresti kouluittain. Ennen vaaleja nuorisotoimi lähettää koulujen kautta vanhemmille tiedotteen LaPan toiminnasta ja ehdokasasettelusta. Tiedote palautuu koululle allekirjoitettuna.

LaPan toimikausi on kaksi vuotta. Kokoukset ovat ennalta sovittuja ja niitä on kerran kuussa tunnin verran. Näin ollen vanhemmat tietävät varautua lapsensa kuljettamiseen. Lasten Parlamentilla on myös valtuustokummit. Jokaista valtuustoryhmää on pyydetty nimeämään toimintaa varten kummi, joka tapaa LaPaa vuosittain.

”Tärkeimmät täysistuinnoissa esiin nousseet asiat, joita aletaan viedä eteenpäin olivat koulu-kiusaaminen, kouluruoka sekä pyörätiet ja turvallisempi liikenne.”

Aikaisemmin Lasten Parlamentti oli jakaantunut toimikuntiin (koulu-, kulttuuri- ja vapaa-aika- sekä tiedotustoimikunta), mutta tänä syksynä jaossa on siirrytty alueelliseen jakoon. Alueita on kolme. Alueellinen toiminta aloitettiin tutustumalla omaan alueeseen. Näillä kierroksilla on noussut esiin mm. kaavoitusasioita, leikkipuistojen kunto ja huonoja pyöräteitä. Viime kevään täysistunnossa käsiteltiin kaikki alueilta esiin nousseet asiat ja valittiin niistä tärkeimmät, joita aletaan viedä eteenpäin. Näitä olivat *koulukiusaaminen, kouluruoka sekä pyörätiet ja turvallisempi liikenne.*

LaPassa on mukana toiminnallisuutta. Esimerkiksi LaPaan oli tullut lausunto-oppinö kouluihin ja päiväkotiverkoston kehittämisestä käsiteltiin niin, että nuorisotyöntekijä nosti lausunnosta esiin kolme pääasiaa, joista lapset äänestivät punaisilla ja vihreillä korteilla. Tulos lähetettiin eteenpäin lisättyinä kommentteilla työskentelytavasta. Alueella, jolla käsiteltiin koulukiusaamista, lapset päättivät toteuttaa *julistekilpailun*, joka oli suunnattu 1–6-luokkalaisten. Lapset laativat itse kilpailun säännöt ja hallitus teki asiasta päätöksen.

”Yhteistyö oppilaskuntien kanssa on myös toiminnallista. Silloin keräännytään yhteen pohtimaan ja työstämään niitä asioita, joita halutaan parantaa.”

Yhteistyö oppilaskuntien kanssa on myös toiminnallista. Silloin keräännytään yhteen pohtimaan ja työstämään niitä asioita, joita halutaan parantaa. Lisäksi Lasten Parlamentti jakaa vuosittain *määrärahaa kouluille kouluviihtyvyyden parantamiseen.* Koulujen edustajat esittelevät ideansa täysistunnossa ja Lasten Parlamentti päättää, kelle rahaa myönnetään. Avustukset ovat yleensä olleet 300–400 euroa/koulu. Ensimmäisenä vuonna tämä raha oli budjetin ulkopuolista, mutta on sittemmin sisällytetty LaPan budjettiin. Myös nuorisovaltuusto kopioi saman ajatuksen itselleen, mutta jakaa rahat yläkouluille.

Ennen Lasten Parlamentin kokousta toimikunnat lähettivät viestiä kouluille ja toivoivat sieltä parannusehdotuksia ja ideoita, mutta niitä tuli kovin vähän. Viesti siis kulkee lähinnä yhteen suuntaan. Toinen haaste on yhteydenpito kouluihin: ohjaavat opettajat saattavat vaihtua vuosittain, eivätkä koulut aina muista päivittää yhteystietojaan nuorisotoimeen.

RANUA

Oppilaskunnat ovat tulleet kaikkiin kouluihin Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu -hankkeen myötä. Nuorisotoimi järjestää oppilaskunnille koulutusta vuosittain. Välillä alakoululaisille järjestetään omaa koulutusta, välillä kaikki ovat samassa koulutuksessa. Koulutuksissa on käsitelty mm. *koulutuksen nivelvaihetta* ja kouluruokaa.

Nuoret halusivat perustaa nuorisovaltuuston valtakunnallisesta koulutuksesta intoutuneina ja voimaantuneina. Nuorisovaltuusto valitaan vaaleilla niin, että lukiosta valitaan kolme ja yläkoulusta neljä. Näiden lisäksi järjestöt saavat nimetä edustajiaan nuorisovaltuustoon. Pitkien välimatkojen vuoksi kokoukset pidetään aina heti koulupäivän jälkeen klo 15.

Nuorisovaltuuston toiminta on osittain tapahtumien järjestämistä, osittain vaikuttamista. Viimeisin nuorisovaltuuston aikaansaannos oli lukolliset kaapit yläkouluille. Tapahtumat pyrkivät parantamaan nuorten arkea. *Nuorisovaltuusto saattaa pyytää lausuntoja oppilaskunnilta.* Kaikki koulut osallistuivat kouluruokailun kehittämiseen.

”Nuorisotoimi järjestää oppilaskunnille koulutusta vuosittain. Välillä alakoululaisille järjestetään omaa koulutusta, välillä kaikki ovat samassa koulutuksessa.”

”Nuorisovaltuuston toiminta on osittain tapahtumien järjestämistä, osittain vaikuttamista.”

OULU

Oulussa toiminnan perusrungon muodostavat alueelliset osallisuusryhmät. Niissä on keskimäärin 20 jäsentä, ja ikähaarukka on alakoulusta yläkouluun. Koko alueella näissä ryhmissä on yhteensä 200 jäsentä. Oulussa puhutaan ”yhdessä tekemisestä” koulun ja nuorisotoimen kanssa.

Alueellisten ryhmien ”yläpuolella” toimii ONE, eli Oulun nuorten edustajisto, joka koostuu vaaleilla valituista 15-19-vuotiaista. Yhteensä edustajia on 21. ONElla oli myös vaalikone, kuten isommissakin vaaleissa. Koulut ovat tärkeässä roolissa nuorten valinnassa, mutta kouluille ei ole annettu minkäänlaisia raameja siitä, miten oppilaat pitäisi valita. Osassa kouluja on vaalit, osassa ei.

Kaupunkikokous on aina helmikuussa. Ennen kaupunkikokousta joulukuussa käytetään joka koulussa yksi tunti uusien ideoiden kehittämiseen luokissa. Näistä ideoista alueryhmä valitsee kaksi parasta, jotka tuodaan kaupunkikokoukseen. Siellä lapset ja nuoret päättävät määrärahoista. Kaupunkikokouksessa on kahtena vuonna ollut esillä kannanotto joukkoliikenteeseen.

Oulussa pyritään siihen, että osallisuus on ennen kaikkea suunnitteluvaiheeseen vaikuttamista. Eräs alueryhmä onkin menossa tapaamaan arkkitehtia, joka suunnittelee 900 oppilaan koulua. Nuoret ovat mukana myös uuden, 20 000 asukkaan alueen suunnittelussa.

Nuorille on kaksipäiväinen *valmennusleiri* ennen toiminnan aloittamista kaupungin leiripaikassa. Näin ryhmät on saatu käyntiin, mutta nyt pitäisi saada toimintaa uudelleen palaamaan. Seuraavaksi on tulossa ympäristöleiri, sillä ympäristö on yksi nuorisotyön painopisteistä.

Osallisuusvalmentajalle on nimetty työpari. Kaupungissa on nimetty yksi vastuullisen vaikuttamisen ohjaava opettaja. Hänen tehtävistään on työhuojennusta torstai ja perjantai, eli opetusvelvollisuutta on maanantaista keskiviikkoon. He tapaavat viikoittain ja viettävät vähintään puoli päivää yhdessä suunnitellen.

Jokaisessa koulussa pyritään samanlaiseen rakenteeseen, joka rakentuisi *vuosikelloajattelun* ympärille. Tämä tarkoittaa sitä, että vuodessa olisi selkeitä kiinnepisteitä toimintaan liittyen. Muutamilla kouluilla oppilaat osallistuvat johtokunnan kokouksiin.

Opettajia on tarvinnut motivoida. Joiltain kouluilta tulee viestiä, että opettajat ovat harmissaan siitä, että oppilaat ovat poissa tunnilta. Niinpä on *kehitetty lappu, jolla nuori saa luvan olla poissa tunnilta, koska hän on ”hoitamassa kaupungin yhteisiä asioita”.*

Paljon pitää vielä pohtia sitä, miten saadaan alueryhmä näkymään alueella. Jollain keinolla sen pitäisi olla esillä koulussa tasaisesti. Alueryhmän ohjaaja onkin käynyt tapaamassa ohjaavia opettajia.

”Oulussa pyritään siihen, että osallisuus on ennen kaikkea suunnitteluvaiheeseen vaikuttamista.”

”On kehitetty lappu, jolla nuori saa luvan olla poissa tunnilta, koska hän on ”hoitamassa kaupungin yhteisiä asioita”.”

PALTAMON LAPANEN

Lasten Parlamentti eli Lapanen on Paltamossa lähtenyt liikkeelle Mannerheimin Lastensuojelu Liiton aloitteesta. Lasten Parlamentin rakenne on sama kuin Nuorisoneuvoston, ja niiden molempien asema on kirjattu kunnan hallintosääntöön.

Lasten Parlamentin kokoonpano on suunniteltu yhdessä lasten ja opettajien kanssa. Lapaseen valitaan edustajat jokaisen koulun 3–6. luokalta, yhteensä heitä on 18. Lasten innostaminen mukaan perustuu siihen, että he tietävät, mitä ovat lähdössä tekemään.

Koulutukset järjestetään myös valituille varajäsenille, mutta kokouksiin osallistuvat vain varsinaiset jäsenet. *Lapasen toiminnasta on kerätty palautetta lapsilta* ja sen pohjalta on käyty hedelmällinen palautekeskustelu. Kokoukset ovat kerran kuussa, jolloin vaihdetaan kuulumisia. Lapset ovat kokeneet tärkeäksi *muiden koulujen oppilaiden tapaamisen*. Lasten toiveesta tapaamiset järjestetään arkiaamuisin. Lapanen järjestää tapahtumia vain kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja joulukuussa. Toinen on kauden päätösjuhla joko itsenäisyyspäivänä tai Lapsen oikeuksien päivänä, toinen on liikunnallinen tapahtuma keväällä.

Lapasen tehtävät on määritelty kirjallisesti. Niitä ovat mm. aloitteiden kehittäminen, lapsille ja nuorille suunnattujen tapahtumien toteuttaminen ja tiedotuksesta ja mediayhteyksistä huolehtiminen – tätä tehtävää varten Lapasella on omat värit ja fontit. Kokousten pöytäkirjat julkaistaan netissä. Lapanen myös ”osallistuu kunnan edustamiseen yhdessä sivistyspalveluiden johtajan kanssa”. Enimmäkseen Lapanen keskittyy ideoiden jalostamiseen ja aloitteiden hiomiseen.

Lapaselle on nimetty kaksi kummipoliitikkoa valtuustosta. Lapanen on halunnut tehdä tutustumisvierailuja valtuustoon ja kunnanjohtajan luo. Vierailut ovat osa toiminnallisuutta ja samalla myös keino tutustuttaa lasten elämään vaikuttavat päättäjät.

Koulujen oppilaskuntatoiminta ja Lapasen toiminta on tarkoituksella erotettu toisistaan. Oppilaskunta vaikuttaa koulun sisällä, Lapanen sen ulkopuolella.

Toimivia käytäntöjä ovat esimerkiksi yksi ”kausilupa”, jolla pyydetään vanhemmilta lupa koko kouluvuoden retkiin, valokuvuihin ja kyyteihin. Yhteistyö opettajien kanssa on nuorisotyöntekijän mielestä hyvää – yhteyttä pidetään viikoittain.

”Lasten innostaminen mukaan perustuu siihen, että he tietävät, mitä ovat lähdössä tekemään.”

”Enimmäkseen Lapanen keskittyy ideoiden jalostamiseen ja aloitteiden hiomiseen.”

”Koulujen oppilaskuntatoiminta ja Lapasen toiminta on tarkoituksella erotettu toisistaan. Oppilaskunta vaikuttaa koulun sisällä, Lapanen sen ulkopuolella.”

KEMPELEEN PIKKU-PARLAMENTTI

"Pikku-Parlamentin kokouksissa ohjaava opettaja kierrättää osallistuvia oppilaita, jotta mahdollisimman moni pääsisi mukaan toimintaan."

"Pikku-Parlamentin toimintaan kuuluu niin vaikuttamista kuin tapahtumien järjestämistä esimerkiksi "Pidä Kempele siistinä" -juliste-kilpailu."

Oppilaskunnan hallituksen kokouksissa ohjaava opettaja esittää useimmiten avoimen kysymyksen, kuten *"Millaisia asioita haluttaisiin kehittää/muuttaa?"* Luokkien edustajat vievät kysymyksen luokkiin. Hallitus koostuu 3.–6. luokan oppilaista. Pikku-Parlamentin kokouksissa ohjaava opettaja kierrättää osallistuvia oppilaita, jotta mahdollisimman moni pääsisi mukaan toimintaan. Ohjaava opettaja korostaa kuitenkin *vapaaehtoisuutta* – ketään ei pakoteta tai valita vasten tahtoaan kokoukseen. Ohjaavan opettajan mukaan yhteistyötä on useimmiten tarjottava oppilaille, he eivät itse pyydä päästä mukaan toimimaan. Vastuu mukaan ottamisesta on siis aikuisilla.

Oppilaiden innostaminen ja innostuminen tapahtuu, kun he näkevät, mitä oikeasti saadaan aikaan. Yksi tärkeä edellytys toiminnan hengissä pysymiselle ovat innostuneet aikuiset, jotka eivät kritisoi hallituksen kokouksia. Toimintaa kannattaisi kehittää tasapuolisella korvausjärjestelmällä sekä säännöllisellä alueellisella yhteistyöllä, jossa opettajien olisi mahdollista vaihtaa ajatuksiaan.

Rehtori kutsui oppilaskunnan istumaan yhteisen pöydän ääreen. Tapaamisesta tuloksena oli leikkimielinen jalkapallo-ottelu opettajien ja oppilaiden välillä ja oppilaskunnan välituntipäivystys. Oppilaskunnan hallituksen jäsenet päivystävät yhden välitunnin ajan tiistaisin ja torstaisin aulassa, jolloin arimmat ja pienimmätkin koululaiset voivat tulla kertomaan kehittämisajatuksiaan oppilaskunnan edustajille.

Pikku-Parlamentti on perustettu vuonna 1999. Toiminnalla on selkeä rakenne: oppilaat äänestävät keskuudestaan jäsenet, joita valitaan koulua kohden 2–6 kappaletta, riippuen koulun koosta. Pikku-Parlamenttiin kuuluu kaksi nuorisotoimen edustajaa, jotka tulevat nuorisotilojen kautta. He ovat yläkoululaisia, mutta edustavat kokouksissa nuorisotilanuoria. Tällä hetkellä Pikku-Parlamentissa on yhteensä 38 jäsentä. Jäseniä on ensimmäisestä luokasta yhdeksänteen luokkaan sekä lukiolaisiin.

Pikku-Parlamentti tapaa kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Kevään kokouksessa jaetaan koulujen kehittämishankkeisiin rahaa koulujen esitysten pohjalta, kun taas *syksyllä suunnitellaan pitkän aikavälin hankkeita*, joihin Pikku-Parlamentin rahat yksinään eivät riitä. Pikku-Parlamentin budjetti on 6700 euroa, ja se on yksinomaan lasten ja nuorten päätettävissä. Pikku-Parlamentin toimintaan kuuluu niin vaikuttamista kuin tapahtumien järjestämistä esimerkiksi "Pidä Kempele siistinä" -julistekilpailu, jonka voittajan Pikku-Parlamentti valitsee ja palkitsee. Esityslistalla on ollut myös isoja asioita, kuten hidastustöyssyjä koulun eteen.

Kevät- ja syyskokousten välillä parlamentaarikot *kokoontuvat kouluilla 2–4 kertaa puolen vuoden aikana*. Tällöin kysellään muilta oppilailta, mitä he haluaisivat määrärahoilla tehdä ja valmistellaan esityksiä. Lapset myös tekevät esikarsintaa Pikku-Parlamentille vietävistä ehdotuksista. *Päävastuu kokousten välisestä toiminnasta on opettajilla*. Innostaminen mukaan lähtemisestä jää kouluille. Koskaan ei tosin ole ollut minkäänlaisia ongelmia saada

lapsia ja nuoria mukaan. Työnjako toiminnan suhteen on selkeä: koulujen ohjaavat opettajat vastaavat kokousten välisestä toiminnasta ja ideoinnista, ja nuorisotyöntekijä kutsuu kokoukset koolle, kirjoittaa esityslistat ja pöytäkirjat ja huolehtii kokousten käytännön järjestelyistä.

Pikku-Parlamentin asema kunnassa on vahva. Se on *osa kunnan organisaatiota* ja sen lausunnot otetaan vakavasti. Asiasta päättäneet valtuutetut ovat seisseet alusta asti asian takana, joten toiminnalle on vahva tuki kunnassa. Pikku-Parlamentin kokouksissa ovat paikalla johtavat viranhaltijat, useimmiten sosiaali- ja terveyspuolen, teknisen ja sivistystoimen johtajat. He saavat etukäteen tiedokseen lasten kysymykset ja esitykset, jotta ehtivät valmistautua ennen istuntoa. Kokousta johtaa aina kunnanvaltuuston puheenjohtaja. Kunnanjohtaja osallistuu myös usein kokouksiin ja käyttää niissä puheenvuoron.

Pikku-Parlamentin ohjausryhmään kuuluvat kaikkien koulujen ohjaavat opettajat. Ohjausryhmä kokoontuu 3–4 kertaa vuodessa ja paikalle kutsutaan tarvittaessa myös viranhaltijoita.

”Pikku-Parlamentin kokouksissa ovat paikalla johtavat viranhaltijat, useimmiten sosiaali- ja terveyspuolen, teknisen ja sivistystoimen johtajat.”

”Päävastuu kokousten välisestä toiminnasta on opettajilla. Innostaminen mukaan lähtemisestä jää kouluille. Koskaan ei ole ollut minkäänlaisia ongelmia saada lapsia ja nuoria mukaan.”

LITTEET

Oppilaskunnan säännöt

Oppilaskuntatoiminnan säännöllisyyden ja tavoitteellisuuden turvaamiseksi oppilaskunta-toiminnalle kannattaa hahmotella säännöt, jotka ottavat kantaa esimerkiksi seuraaviin asioihin:

Oppilaskunnan tehtävä

Perusopetuslain mukaan on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista oppilaita koskevilla asioilla.

Oppilaskunnan tavoitteet ja toiminta

- määritellään yhteistyössä
- tavoitteet täsmennetään vuosittain ja ne kirjataan koulun vuosittaiseen suunnitelmaan
- ohjaavan opettajan nimeäminen
- yhteistyökäytännöt rehtorin, koulun johtokunnan ja vanhempien kanssa
- yhteistyö opettajien kanssa
- miten oppilaskunta osallistuu koulun vuotuisen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin esimerkiksi teemapäivät, koulun kerhotoiminta?
- miten oppilaskunta osallistuu kouluhyvinvoinnin arviointiin esimerkiksi kouluruokailu, välituntitoiminta?
- muut ajankohtaiset koulu yhteisöön kuuluvat asiat
- miten oppilaskunnan ja kunnan lasten ja nuorten vaikuttajaryhmän välinen yhteys hoidetaan?
- koulujen välinen yhteistyö
- vuosikelloajattelun toteuttaminen

Oppilaskunnan kokoonpano

Oppilaskuntaan kuuluvat kaikki koulun oppilaat, eikä jäsenmaksua peritä.

Oppilaskunnan hallituksen muodostaminen

- miten oppilaskunnan hallitus muodostetaan?
- kuinka monta jäsentä hallitukseen kuuluu?
- valitaanko varajäseniä?
- mikä on oppilaskunnan hallituksen toimikausi?

Oppilaskunnan hallituksen tehtävät

- ▶ puheenjohtajan ja sihteerin valinta
- ▶ muiden virkailijoiden valinta
- ▶ jakautuminen tarvittaessa työryhmiin ja osallistujien kutsuminen niihin
- ▶ vuosittaisen toimintasuunnitelman laatiminen ja esittäminen
- ▶ vuosittaisen toimintaraportin laatiminen ja esittäminen
- ▶ vuosittainen koko koulun yhteinen tilaisuus
- ▶ miten tiedotetaan luokkiin oppilaskunnan hallituksessa käsitellyt asiat
- ▶ kuinka luokat saavat nostaa asioita hallituksen käsittelyyn?
- ▶ mahdollisen budjetin laatiminen ja esittäminen?
- ▶ hallituksen kokousten säännöllisyys
- ▶ hallituksen päätösvaltaisuus
- ▶ läsnäolo- ja puheoikeus hallituksen kokouksissa muilla koulun oppilailla

*Kirjoitus perustuu Hanna Kukkosen kokoamaan raporttiin
Oppilaskuntatoiminnan käynnistäminen. Kokemuksia Jokiniemen
ja Viertolan kouluista. 30.6.2008.*

Oppilaskunnat varainkerääjänä?

”Rekisteriin merkitsemätön yhdistys ei ole oikeustoimikelpoinen eli yhdistykseen kuuluvat henkilöt ovat käytännössä henkilökohtaisesti vastuussa esimerkiksi taloudesta.”

”Varainhankintaa varten on avattava pankkitili oppilaskunnalle.”

Peruskoulun oppilaskunnan oikeudellinen asema on epäselvä. Perusopetuslain mukaan koululla voi olla oppilaista muodostuva oppilaskunta, jolla on omat tehtävänsä. Suomen perustuslaki takaa kansalaisille yhdistymis- ja kokoontumisvapauden, joten *oppilaskunnan voisi rinnastaa rekisteriin merkitsemättömään yhdistykseen*. Tämä heijastuu erityisesti oppilaskunnan mahdolliseen varainkeräämiseen, sillä *rekisteriin merkitsemätön yhdistys ei ole oikeustoimikelpoinen*, mikä puolestaan merkitsee esim. sitä, että tällaiseen yhdistykseen kuuluvat henkilöt ovat käytännössä henkilökohtaisesti vastuussa esimerkiksi taloudesta. Kun peruskoulun oppilaskuntiin ja näiden hallituksiin kuuluu myös henkilöitä, jotka eivät ole rikosoikeudellisessakaan vastuussa, on kysymys vastuusta ongelmallinen.

Rekisteriin merkitsemättömällä yhdistyksellä voi olla niin sanottua tarkoitussuoritusvarallisuutta, joka on yhdistykseen kuuluvien hallinnassa ja käytettävissä yhdistyksen tarkoituserien toteuttamiseen. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että koulun määrärahoista voidaan osoittaa pieni summa oppilaskunnan päätettäväksi ja käytettäväksi.

Pienimuotoinen varainkeräys on mahdollista, mutta silloin on huomioitava se, että säännöllinen varainkeruu - vaikkapa kioskitoiminta - voikin näyttäytyä verottajan kannalta elinkeinotoimintana. Asiaa mutkistaa vielä se, että verotuksen kannalta rekisteriin kuulumatonta yhteisöä kohdellaan kuin avointa yhtiötä tai kommandiittiyhtiötä. Asia kannattanee käydä läpi ennen toiminnan aloittamista paikallisen *verotoimiston kanssa* mahdollisten ongelmien välttämiseksi. (kts. www.vero.fi.)

Varainhankintaa varten on avattava *pankkitili* oppilaskunnalle. Kaikki pankit eivät ota rekisteriin kuulumattomia yhdistyksiä asiakkaakseen, joten asia on selvitettävä pankin kanssa. Pankkitilin avaamista varten on oltava hallituksen päätös asiasta, oikeaksi todistettu ote pöytäkirjasta, jossa on päätös avaamisesta ja mainita käyttöoikeuden haltijasta/haltijoista. Pankkitilin avaajan tulee olla yli 18-vuotias.

Varainhankinta edellyttää myös yhdistykseltä kirjanpitolain mukaista *kirjanpitoa, vuosittaista tilinpäätöstä ja tilintarkastusta*.

Kerhokeskus – koulutyön tuki ry

Kerhokeskus edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Yhdistys turvaa lasten ja nuorten mahdollisuuksia kasvaa henkisesti ehyiksi ja itsetuntoisiksi, ajatteleviksi, kriittisiksi ja ongelmanratkaisukykyisiksi ihmisiksi, joilla on edellytykset ja mahdollisuus osallistua ja tulla kuulluiksi aina itseään koskevissa asioissa ikäkautensa mukaisesti.

Kerhokeskus kehittää ja tuottaa palveluja ja sisältöjä mm. kerhotoimintaan ja opetukseen, kulttuuri- ja tiedekasvatukseen, osallisuus- ja demokratiakasvatukseen ja yrittäjyyskasvatukseen.

Kerhokeskuksessa osallisuus ymmärretään kokemuksena ja tunteena kuulluksi ja huomioituksi tulemisesta. Oppilaiden vaikuttamisella tulee olla kouluyhteisössä toimivat ja systemaattiset rakenteet, resursseja ja koulutuksen järjestäjän tuki toiminnalle. Rakenteet antavat todellisen mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskeviin asioihin omassa kouluyhteisössään – erityisesti kerhotoiminnassa ja oppilaskuntatoiminnassa. Yhdistys tukee lasten ja nuorten osallisuutta kehittämällä toiminnallisia malleja ja vaikuttamalla lasten parissa kouluissa toimivien aikuisten myönteisiin asenteisiin. Yhdistys tuo osallisuus- ja demokratiakasvatuksen ja nonformaalin kasvatuksen yhteyttä esille tutkijoille ja toimijoille tarkoitetuilla foorumeilla.

-Osallisuus luo hyvinvointia-

Suomen Lasten Parlamentti

Suomen Lasten Parlamentti on kuntien asettama lasten kansallinen edustajisto, joka toimii valtakunnallisesti ja verkossa. Lasten parlamentti toiminta on myös fyysistä ja paikallista, jossa Lasten Parlamentti on lasten virallinen vaikuttamis- ja kuulemisrakenne kunnassa.

Kuntien asettama lasten edustajisto

Suomi on luonut lapsille ainutlaatuisen yhteisön, jossa he voivat vapaasti kertoa mielipiteitään ja ajatuksiaan heitä koskevien asioiden hoitamisesta. Suomen Lasten Parlamentissa on 400 kuntien nimittämää 9–13-vuotiasta lasta. Vuosittaisissa istunnoissa kaikki edustajat tapaavat toisensa, keskustelevat asioista, joihin he haluavat vaikuttaa sekä saavat mahdollisuuden tavata päättäjiä ja median edustajia. Edustajat kokoontuvat viikoittain omassa verkkoparlamentissaan, joko toimii edustajia varten rakennetussa, suljetussa ja ei-kaupallisessa verkkoympäristössä.

www.lastenparlamentti.fi -sivustolla voi seurata Parlamentin toimintaa.

Edustajat tapaavat virkamiehiä ja poliittisia päättäjiä sekä osallistuvat erilaisiin työkokouksiin ja seminaareihin. Fyysiset kohtaamiset ovat olleet lapsille tärkeitä, mutta yhtä merkityksellistä on ollut edustajien mahdollisuus kutsua päättäjiä ”kyläilemään” omaan verkkoparlamenttiinsa. Kaikissa tilanteissa esiin nousee lasten tärkeysjärjestyksiä, kysymyksiä ja vastauksia. Lapset tuovat ruohonjuuritason kuntalaisnäkemystä valtionhallintoon. Lasten Parlamentti on ”koulu” aikuisille niihin näkökulmiin ja pohdintoihin, joita Parlamentin edustajat nostavat esille.

Kansanedustajilla ja lasten edustajilla on ainutlaatuinen työyhteys toisiinsa. Eduskuntaryhmät ovat asettaneet omat edustajansa Suomen Lasten Parlamentin neuvottelukuntaan. Suomen Lasten Parlamentti toimii myös lapsiasia-valtuutetun neuvonantajana. Yhteyksien avulla lapset voivat saada tietoa ja vaikuttaa.

Suomen Lasten Parlamentin kanslia edistää myös kuntatason toimintaa, jossa oppilaskuntatoiminta on osa kunnan virallista lasten vaikuttamisjärjestelmää, Lasten Parlamenttia, tukemalla mm. kunnan opetus- ja nuorisotoimen välistä yhteistyötä, oppilaskunnan ohjaavien opettajien työtä sekä koulun vanhempainyhdistysten roolia yhteisöllisen oppilaskuntatoiminnan edistämisessä.

Edustajien tukena ja apuna toimii parlamentin oma kanslia, jota ylläpitää Suomen Lasten Parlamentin säätiö opetus- ja kulttuuriministeriön tuella. Ministeriö on nimennyt vuonna 2010 Parlamentin yhdeksi valtakunnallisista kehittämiskeskuksista. Myös muut toimijat, kuten Suomen Kuntaliitto ja lukuisat järjestöt mahdollistavat toiminnan.

ÄÄNEKOSKI

KOULURUOKA
LAADUKKAISTA
KOTIMAISISTA
TUOTTEISTA !

505

”Kauhia kakku!” –oppilaskunnan hyviä käytäntöjä -julkaisu on osa Oppilaiden osallisuuden tukeminen koulu yhteisössä ja kunnassa eli Jatkumo-hanketta.

Hankkeen tavoitteena on ollut kartoittaa menetelmiä, jolla lasten ja nuorten osallisuus arkipäiväistyy, tukea ja parantaa opettajien mahdollisuuksia tukea oppilaskunnan toimintaa, kytkeä oppilaskuntia kuntien kuulemisjärjestelmiin ja kartoittaa ja kehittää toiminnallisia menetelmiä tukea lapsia ja nuoria yhteiskunnallisina toimijoina.

Julkaisuun on poimittu hyviä käytäntöjä oppilaskuntien toiminnasta eri puolilla Suomea. Mukaan on mahtunut eri kokoisten koulujen ohjaajien hyviksi havaitsemia käytäntöjä pienistä arkipäiväisistä asioista ehkä hiukan suurempiinkin asioihin.

Julkaisun tavoitteena on tukea oppilaskunnan ohjaavaa opettajaa raottamalla muiden tapaa toimia oppilaskunnan kanssa.

Julkaisussa on myös muutama kuvaus lasten ja nuorten vaikuttajaryhmien toiminnasta ja erityisesti niiden suhteesta koulujen oppilaskuntiin.

Julkaisu soveltuu laajasti kaikille lapsista ja nuorista välittävälle aikuisille kodin, koulun ja kunnan tasoilla. Julkaisu tarjoaa myös oppilaille kiinnostavia käytännön ideoita. Toivomme julkaisun avaavan yhteistä ymmärrystä, innostusta ja lasten ja nuorten osallisuuden arvostusta, jossa kaikkien yhteinen panostus lisää yhteisöllistä hyvinvointia.

